

Tarievenonderzoek sport Gorinchem

Onderzoek naar verbetermogelijkheden van het tarievenstelsel voor de verhuur van sportaccommodaties

David Romijn

Jeroen Brus

Remco Hoekman

Tarievenonderzoek sport Gorinchem

Onderzoek naar verbetermogelijkheden van het tarievenstelsel voor de verhuur van sportaccommodaties

in opdracht van gemeente Gorinchem

**David Romijn
Jeroen Brus
Remco Hoekman**

Mulier Instituut

sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht

T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl

E info@mulierinstituut.nl | T mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
2.	Tarieven voor sportaccommodaties	9
2.1	Historie huidig tarievenstelsel Gorinchem	9
2.2	Benchmark huurtarieven sportaccommodaties	14
2.3	Landelijke trends en ontwikkelingen	20
3.	Een nieuwe tariefstructuur	25
3.1	Evaluatie huidig stelsel	25
3.2	Denkrichtingen en uitgangspunten	29
4.	Uitkomsten overlegronde	31
5.	Concretisering aanpassingen tariefstructuur	33
5.1	Actualisering tarieven buitensport	34
5.2	Tariefstelling onderhuur buitensport	35
5.3	Differentiatie tarieven	36
5.4	Spiegelen aan benchmark	36
5.5	Tarief nieuwe sportzaal	38
5.6	Subsidieregeling compensatie huurkosten	39
5.7	Verlagen beheerkosten	40
6.	Conclusies en aanbevelingen	41
6.1	Toetsing uitgangspunten	41
6.2	Conclusies	43
6.3	Aanbevelingen	44
	Bijlagen	47

1. Inleiding

Tijdens het gemeentelijke project ‘Samenwerking binnensport’ uit 2017 hebben de binnensportverenigingen in Gorinchem aangegeven dat ze de tarieven voor de sporthallen en het zwembad (te) hoog vinden. Dit was samen met de gedateerde besluitvorming rondom de tarieven de reden voor de gemeente Gorinchem om een onderzoek uit te laten voeren naar de huurtarieven van sportaccommodaties. Daarom is aan het Mulier Instituut gevraagd om een rapportage op te stellen over de huidige tariefstructuur en de mogelijkheden en wensen voor een nieuwe structuur. Voor dit nieuwe tariefstelsel zijn door de gemeente Gorinchem de volgende uitgangspunten geformuleerd:

Het tarievenstelsel:

- is transparant, eenduidig en eenvoudig te implementeren en uit te voeren;
- kent een uniforme systematiek op basis van heldere uitgangspunten;
- levert een positieve bijdrage aan sportdeelname en toegankelijkheid van sport;
- bevordert een efficiënt en multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties;
- draagt bij aan breed maatschappelijk gebruik van sportaccommodaties;
- geeft voldoende inzicht in kostprijs en (indirecte) subsidie voor zowel gemeente als huurder;
- houdt rekening met de wet Markt en Overheid en ontwikkelingen rondom btw-vrijstelling.

Daarnaast is beoogd dat een eventuele aanpassing van het tariefstelsel budgetneutraal is. Het doorvoeren van verhogingen en/of -verlagingen gebeurt in redelijkheid en gefaseerd.

Voor het opstellen van de voorliggende rapportage heeft het Mulier Instituut een onderzoek verricht naar de historie en grondslagen van de huidige tarieven, een vergelijking gemaakt met de tarieven voor dezelfde accommodaties in andere gemeenten en onderzocht welke landelijke ontwikkelingen op het gebied van sport(accommodaties) in overweging moeten worden genomen bij het vaststellen van een nieuw tariefstelsel. Hiervan wordt in hoofdstuk 2 van het rapport verslag gedaan.

Aanvullend heeft het Mulier Instituut de verenigingen bevraagd over de tarieven om hun perspectief mee te kunnen nemen in het nieuwe tariefstelsel. Het Mulier Instituut heeft hiervoor een online enquête uitgezet die is ingevuld door nagenoeg alle sportverenigingen die gebruikmaken van gemeentelijke sportaccommodaties. In hoofdstuk 3 van deze rapportage wordt uitgebreid ingegaan op de uitkomsten hiervan, waarbij aandacht is voor hoe verenigingen de huidige tarieven zien, hoe ze daar mee omgaan en welke uitgangspunten zij belangrijk vinden bij een nieuw tariefstelsel.

In hoofdstuk 4 worden de uitkomsten van de overlegronde met de Stichting Gorinchemse Sportverenigingen (SGS) en sportverenigingen besproken. Het overleg had als doel om samen met de verenigingen en SGS te komen tot een breed gedragen tariefstelsel voor sportaccommodaties. Tijdens deze thema-avond zijn de uitkomsten van een eerste overlegnotitie¹ besproken en is gelegenheid geboden voor het stellen van vragen en het voeren van discussie als aanvulling op de uitkomsten van die notitie.

¹ Romijn, D. & Schadenberg, B. (2018). *Tarievenonderzoek sport Gorinchem. Overlegnotitie nieuwe tariefstructuur*. Utrecht: Mulier Instituut.

In hoofdstuk 5 volgt een concretisering naar mogelijke aanpassingen van de huidige tariefstructuur op basis van de bevindingen in de overlegnotitie, daaraan gekoppelde discussies, en bredere kennis en expertise binnen het Mulier Instituut. Hierbij wordt onder andere ingegaan op een actualisering van de tarieven van de buitensport, bijstelling van de tarieven op basis van de benchmark, een advies over de subsidieregulering 'compensatie huurtarieven binnensport', de tariefstelling voor onderhuur aan derden van buitensportvelden, differentiatie van tarieven van sporthallen en de tariefstelling van de nieuwe sportzaal.

Tot slot worden in hoofdstuk 6 conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan op basis van de uitkomsten van het onderzoek. Hierbij wordt teruggegrepen op de uitgangspunten waaraan het tarievenstelsel moet voldoen en hoe de verschillende onderdelen binnen het tariefstelsel in de toekomst vorm zouden kunnen krijgen.

2. Tarieven voor sportaccommodaties

Om hun leden sport aan te kunnen bieden, huren de meeste sportverenigingen sportaccommodaties. Deze accommodaties zijn in veel gevallen eigendom van de gemeente. In Gorinchem is deze situatie niet anders. De gemeente bepaalt de tarieven die verenigingen betalen voor de huur van sportaccommodaties. In 2008 werden in Gorinchem voor het laatst de tarieven onderbouwd vastgesteld. Nu, ongeveer tien jaar later, bekijkt de gemeente Gorinchem of er aanpassingen nodig zijn, in overleg met de belanghebbenden. In dit hoofdstuk gaan we in op de wijze waarop de huidige tarieven tot stand zijn gekomen, hoe deze zich verhouden tot vergelijkbare gemeenten en welke landelijke ontwikkelingen van invloed (kunnen) zijn op de toekomstige tariefsituatie in Gorinchem.

2.1 Historie huidig tarievenstelsel Gorinchem

In 2007 en 2008 zijn de tarievenstelsels voor de buiten- en binnensport uitgewerkt. Sindsdien zijn de tarieven jaarlijks meegegroeid met het landelijke prijspeil van producten en diensten, oftewel 'indexering' op basis van de ontwikkeling van consumentenprijzen. In deze paragraaf gaan we in op grondslagen en de totstandkoming van de toenmalige tarieven voor de binnen- en buitensport. We vergelijken deze met de huidige of meest recente tarieven. De gymzalen en buitensport worden door de gemeente geëxploiteerd, terwijl de sporthallen en het zwembad door Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties (SGS) wordt geëxploiteerd.

Binnensporttarieven

In 2008 heeft de gemeenteraad ingestemd met een kostprijs-gerelateerde tariefstructuur met gelijke kaders voor de diverse accommodaties, maar verschillende tarieven per type accommodatie (sporthal en gymzaal). De normkosten per accommodatie werden bepaald op basis van het aantal vierkante meter sportoppervlakte per accommodatie. De huur die daar vervolgens tegenover stond, werd bepaald door het totale dekkingspercentage (= het percentage van de totale gemeentelijke kosten dat wordt terugverdiend met de verhuur van de accommodatie) van dit type accommodatie. Voor de gymlokalen was dit 28 procent², voor sporthallen 78 procent³. Tot slot werd een derde kader toegevoegd, te weten: de kosten per lid. In geen geval mochten de huurlasten van een vereniging meer bedragen dan omgerekend 100 euro per lid.

Bovenstaande rekenwijze had tot gevolg dat de toenmalige tarieven gehandhaafd konden worden. De toenmalige tarieven zijn sindsdien volgens indexering doorgegroeid. Een overzicht van de tarieven in 2008 en 2018 zijn weergegeven in tabel 2.1. In vergelijking met 2008 is het onderscheid in huurtarief voor kleine en normale gymlokalen vervallen.

² Dit kwam neer op 94.090 euro aan kosten voor de gemeente. Daarvan werd 26.426 euro terugverdiend (= ca. 28%). Dit betreft inkomsten vanuit huur aan verenigingen en kosten naar rato gebruik.

³ Dit kwam neer op 284.906 euro aan kosten voor de gemeente via exploitant SGS. Daarvan werd 222.018 euro terugverdiend (= ca. 78%). Dit betreft inkomsten vanuit huur aan verenigingen en onderwijs.

Tabel 2.1 Tarieven voor de huur van binnensportaccommodaties in Gorinchem in 2008 en 2018

	2008	2018
'Kleine' gemeentelijke gymlokalen	€ 6,50	€ 9,60*
'Normale' gemeentelijke gymlokalen	€ 8,50	€ 9,60*
Sporthallen	€ 52,00	€ 62,00**

* Bij seizoenshuur door vereniging: 21 procent korting.

** Bij seizoenshuur door een vereniging met jeugdleden: 8 procent korting.

Buitensporttarieven

De raad van Gorinchem besloot 30 augustus 2007 tot een nieuw tarievenstelsel voor buitensportaccommodaties waarbij alle accommodaties een tarief kende dat gebaseerd was op 15 procent van de (gemeentelijke) kostprijs. Omdat voor dit besluit het dekkingspercentage neerkwam op 12,86 procent, had de gemeente bij deze vernieuwde tarieven extra inkomsten van circa 12.500 euro. Afsproken werd dat dit extra budget in zijn geheel terug zou vloeien naar de verenigingen in de vorm van subsidies voor onder andere speciale doelgroepen (leden met een beperking en ouderen). De tarieven die toen werden vastgesteld - op basis van 15 procent van de kostprijs van het betreffende veld - zijn naast de huidige tarieven gepresenteerd in tabel 2.2.

Tabel 2.2 Tarieven voor de huur van velden in Gorinchem in 2008 en 2018

Sporttak	Type veld	2008	2018
Voetbal	Natuurgras wedstrijdveld	€ 3.666	€ 4.173
	Kunstgras	€ 8.248	€ 9.390
Handbal	Asfalt	€ 916	€ 1.043
Korfbal	Kunstgras*	€ 1.222	€ 2.434
Hockey	Zandkunstgras wedstrijdveld	€ 6.415	€ 7.303
	Zandkunstgras pupillenveld **	€ 3.208	€ 3.652
	Semi-waterveld	n.v.t.	€ 9.534
	Waterveld	n.v.t.	€ 11.180
Atletiek	Atletiekbaan	€ 13.764	€ 15.470

* Het betreft hier een teruggerekend tarief van 1 natuur-/kunstgrasveld (met daarop 3 korfbalvelden), het gepresenteerde bedrag is dus 1/3^e van het huurtarief voor het hele veld. Ten tijde van de eerste aanleg is hiervoor een afwijkend bedrag afgesproken met de bespelende vereniging dat gelijk is aan de huur van een volledig natuurgrasveld. Die korting is vervallen bij de renovatie in 2017.

** Huursom voor het zandkunstgras pupillenveld is inclusief huur voor naastliggend multifunctionele veldje.

Voor de buitensportverenigingen bestaat de mogelijkheid om de door hun gehuurde velden onder te verhuren aan andere gebruikers. Het huurbedrag dat door deze andere gebruikers betaald wordt voor de sportvelden of atletiekbaan wordt verdeeld over de hoofdhuurder en de eigenaar. De vereniging ontvangt 75 procent van de betaalde huursom, de gemeente ontvangt de resterende 25 procent.

Zwembadtarief

In 2008 werd in het raadsbesluit binnensportaccommodaties ook de tarifiering van het wedstrijdbad in het Caribabad meegenomen. Omdat het zwembad slechts 14,5 procent van de tijd door sportverenigingen en onderwijs werd gebruikt, is aan dat gebruik ook slechts 14,5 procent van de totale kostprijs van het Caribabad toegerekend: $14,5\% \times 670.000 \text{ euro} = 108.000 \text{ euro}$. De ontvangen huren van sportverenigingen en vergoedingen vanuit onderwijsgebruik bedroegen 110.776 euro. Daarmee was het dekkingspercentage van het wedstrijdbad 50 procent. Het tarief (anno 2008) van 70,90 euro per uur bleef gehandhaafd voor de drie verenigingen. Omdat alleen PCG met de huurkosten boven de 100 euro per lid uitkwam, is deze vereniging ondersteund met een aanvullende subsidie huurcompensatie.

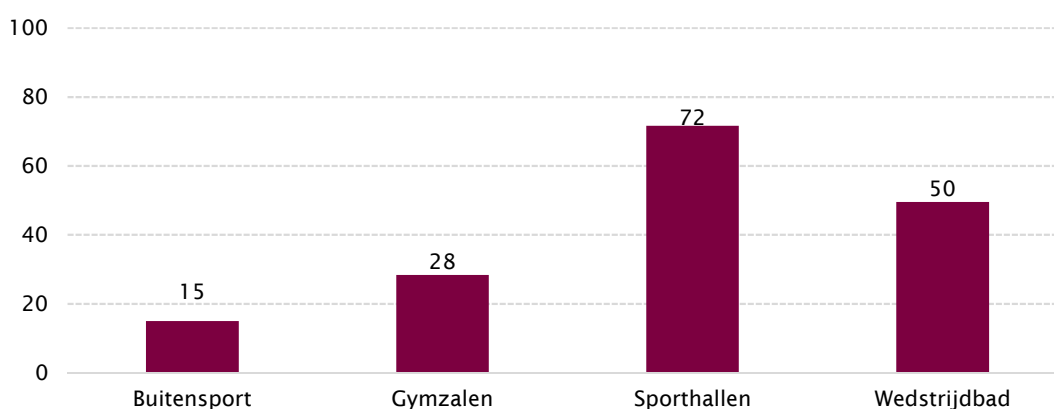
Tabel 2.3 Tarieven voor de huur van het wedstrijdbad in het Caribabad (Gorinchem) in 2008 en 2018

	2008	2018
Huurtarief volledig bad voor gemeentelijke zwemverenigingen (per uur)	€ 70,90	€ 85,95

Dekkingspercentage als grondslag voor tarieven

De gemeentelijke tarieven voor alle sportaccommodaties zijn in 2008 gekoppeld aan de kostprijs (totale gemeentelijke kosten) van de verschillende typen accommodaties. Voor alle gymzalen gold een tarief dat zorgde voor een dekkingspercentage vanuit verhuur aan verenigingen van 28 procent, de kosten voor sporthallen werden via SGS voor 72 procent terugverdiend en in de buitensport ging het om een dekkingspercentage van 15 procent. Het onderwijs- en verenigingsgedeelte van het zwembad bracht via huur en vergoeding 50 procent van de gemaakte kosten voor dat toegerekende deel van het zwembad op (zie figuur 2.1). In de nieuwe situatie werden enkele verenigingen gecompenseerd voor hun relatief hoge huur (meer dan 100 euro per lid).

Figuur 2.1 Vastgestelde totale dekkingspercentages uit verhuur aan verenigingen en onderwijs per accommodatietype in 2008, naar rato gebruik

Bron: Hopman & Andres (2008). Implementatie tarievenstelsel Binnen- en Buitensportaccommodaties.

Rekenwijze dekkingspercentage

De dekkingspercentages uit figuur 2.1 werden berekend naar rato van gebruik. Die rekenwijze is hieronder toegelicht.

Rekenwijze dekkingsgraad 2008 – methode *naar rato*

Omdat de verenigingen 42,3 uur per week de sporthallen gebruikten en het onderwijs 28,5 uur per week, werden ook de totale gemeentelijke kosten naar deze verhouding verdeeld. Vervolgens werden de inkomsten uit verhuur aan de verenigingen afgezet tegen de toegerekende kosten. Idem dito voor het onderwijs. Daarmee kwam het dekkingspercentage verenigingen op 71,6 procent en het dekkingspercentage onderwijs op 87,5 procent.

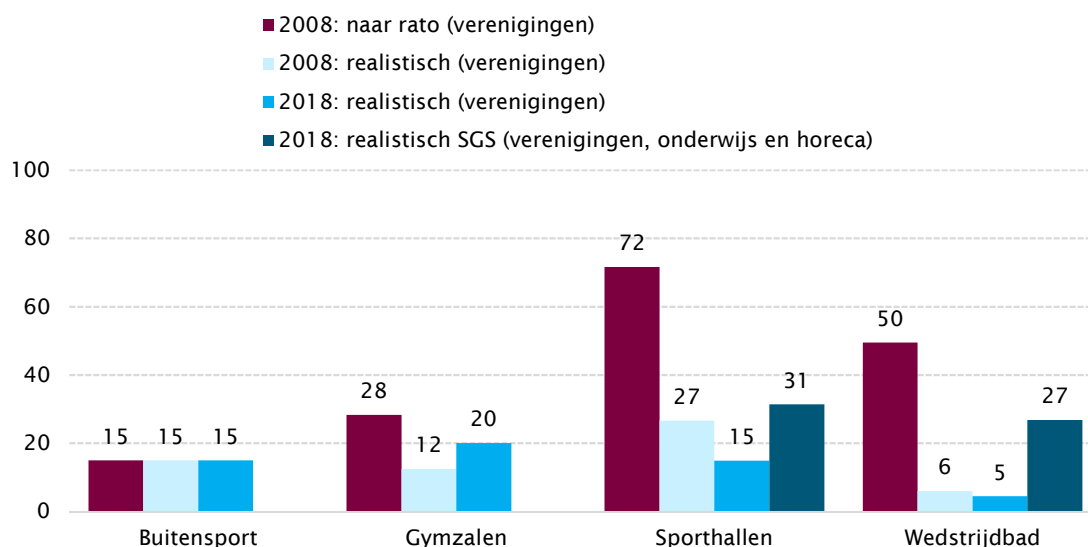
Wanneer de methode *naar rato* wordt losgelaten, en sec gekeken wordt naar de totale inkomsten vanuit verhuur aan de betreffende partij in verhouding tot de totale lasten van de accommodatie, valt het dekkingspercentage lager uit. Dit is het *realistische dekkingspercentage*.

In het kort:

- Voor berekening van het dekkingspercentage wordt onderscheid gemaakt tussen twee doelgroepen: verenigingen en onderwijs.
- In 2008 werden de inkomsten uit deze doelgroepen afgezet tegen de gemeentelijke kosten naar rato gebruik.
- In voorliggende rapportage worden de inkomsten van deze doelgroepen afgezet tegen de totale gemeentelijke kosten van de accommodatie, de zogenaamde realistische rekenwijze.
- Voor de accommodaties van SGS (sporthallen en zwembad) geldt dat in 2008 de dekking werd bepaald door de inkomsten uit deze doelgroepen af te zetten tegen de gemeentelijke kosten minus de huur. In 2018 gebeurt dit ten opzichte van de totale gemeentelijke kosten.

In figuur 2.2 zijn op basis van de getallen uit 2008 en 2018 de verschillende rekenmethoden beschreven. De paarste balken beschrijven de situatie zoals deze in 2008 werden berekend, waarbij de dekking uitsluitend berekend werd naar rato van gebruik. De realistische rekenwijze van 2018 is weergegeven in blauw. De nieuwe rekenmethode is vergeleken met 2008 (lichtblauw). Aanvullend is ook een analyse gemaakt waarbij de dekking vanuit SGS - inclusief de inkomsten uit onderwijs en horeca/pacht - is berekend (donkerblauw).

Figuur 2.2 Rekenmethoden dekkingspercentages sportaccommodaties voor verenigingen vergeleken

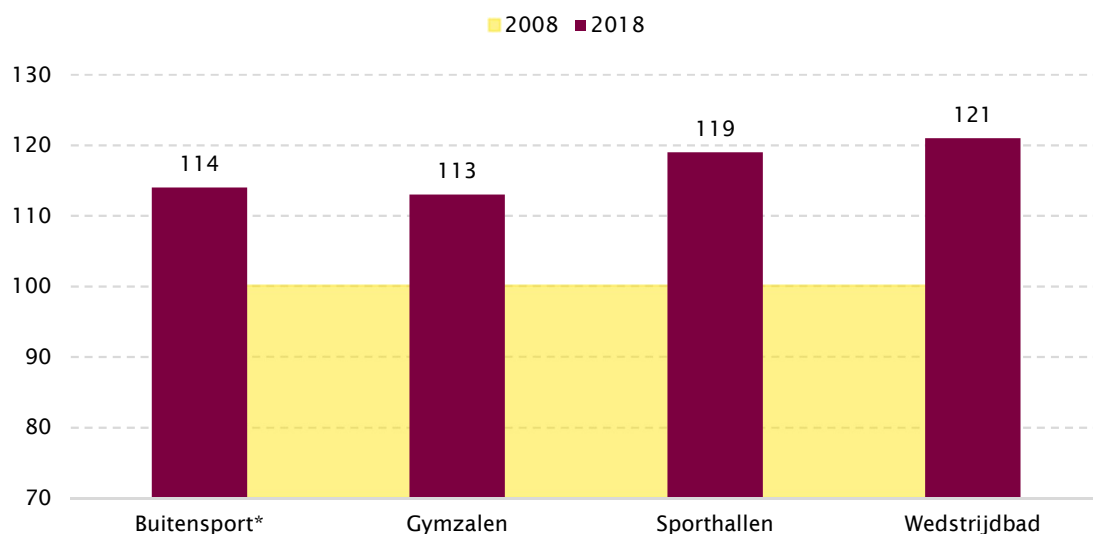

In het vervolg van de rapportage zullen we uitsluitend nog spreken van dekkingspercentages die berekend zijn op basis van realistische rekenwijze. Dus de inkomsten uit de betreffende doelgroep (vereniging, onderwijs en/of horeca) ten opzichte van de totale gemeentelijke lasten. Ondanks dezelfde rekenwijze blijft het wedstrijdbad moeilijker te vergelijken door de combinatie met incidentele en commerciële huurders die bij de andere accommodatievormen nauwelijks een rol spelen. Overigens is voor gymzalen een dekking vanuit verenigingen betwistbaar, omdat deze accommodatietypen - anders dan sporthallen en buitensportaccommodaties - in hoofdzaak gebouwd zijn voor het onderwijs. Met als mogelijke aanvulling het gebruik door verenigingen op momenten dat de zaal ongebruikt is.

Conclusies

Sinds 2008 zijn de tarieven voor de verschillende accommodaties hoger geworden. Dat is geen verrassing aangezien de landelijke consumentenprijzen - waar de indexering op gebaseerd is - ook stegen. Landelijk stegen de prijzen ongeveer met 15 procent (CBS, 2018). De Gorinchemse tarieven voor velden en gymzalen (in beheer van de gemeente) groeiden in de afgelopen tien jaar met ca. 13 procent, de tarieven van sporthallen en het wedstrijdbad (in beheer van SGS) groeiden in dezelfde periode met ca. 20 procent (figuur 2.3).

Figuur 2.3 Tariefontwikkeling sportaccommodaties in 2008 en 2018, indexcijfer ten opzichte van tarief in 2008 (=100)

* Exclusief korfbal door aanpassing van huurvoorwaarden.

2.2 Benchmark huurtarieven sportaccommodaties

Als onderdeel van het tarievenonderzoek zijn de tarieven van de sportaccommodaties in Gorinchem vergeleken met de tarieven in andere gemeenten. Deze benchmark omvat huurtarieven van de gemeentelijke sportaccommodaties van veertien vergelijkbare (o.b.v. inwoneraantal en stedelijkheid) gemeenten (tabel 2.4).

Tabel 2.4 Vergelijkingsgemeenten benchmark huurtarieven sportaccommodaties Gorinchem

Gemeente	Aantal inwoners	Stedelijkheid
Borne	22.800	Matig stedelijk
Culemborg	27.900	Matig stedelijk
Gouda	71.800	Sterk stedelijk
Harderwijk	46.400	Sterk stedelijk
Hellendoorn	35.800	Weinig stedelijk
Heusden	43.500	Matig stedelijk
Maassluis	32.500	Sterk stedelijk
Oosterhout	54.600	Sterk stedelijk
Papendrecht	32.300	Sterk stedelijk
Raalte	36.900	Weinig stedelijk
Rijssen-Holten	38.000	Matig stedelijk
Sliedrecht	25.000	Sterk stedelijk
Valkenswaard	30.500	Matig stedelijk
Waalwijk	47.400	Matig stedelijk
<i>Gorinchem</i>	<i>35.800</i>	<i>Sterk stedelijk</i>

Binnensport⁴

Sporthallen

Standaard sporthallen hebben een afmeting van 44 bij 24 meter of 48 bij 28 meter. In sporthallen wordt ruimte geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor badminton, basketbal, tennis, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal, zaalvoetbal, en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen), alsmede trainingsvormen voor klimsport.

In Gorinchem liggen drie sporthallen: de Hoefslag, Oosterblik en de Van Rappardhal. De sporthallen zijn in eigendom van de gemeente en worden geëxploiteerd door de Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties (SGS). De SGS hanteert voor de sporthallen één huurtarief; er wordt geen onderscheid gemaakt naar type gebruiker. De hallen worden alleen in zijn geheel verhuurd (m.a.w.: de huur van een zaaldeel is alleen mogelijk als tegelijk ook de andere zaaldelen zijn verhuurd) en in blokken⁵ (m.a.w.: de huur van een los uur, zonder aansluitende andere huurders, is niet mogelijk). Indien verenigingen een volledig seizoen van een sporthal gebruikmaken en jeugdleden hebben, ontvangen zij een korting van 8 procent over de hele zaalhuur (verenigingstarief).

Tabel 2.5 Aanbod van sporthallen en bijbehorende tarieven in Gorinchem in 2018

Sporthal	Lengte (m)	Breedte (m)	Basistarief (p/u)	Verenigingstarief (p/u)
de Hoefslag	48	28	€ 62,00	€ 57,00
Oosterblik	48	28	€ 62,00	€ 57,00
Van Rappardhal	48	28	€ 62,00	€ 57,00

In de meeste gemeenten is sprake van differentiatie in de tarifiering naar type gebruiker, waarbij de (gemeentelijke) sportverenigingen (of structurele huurders) zich zonder uitzondering bevinden in de goedkoopste schaal (verenigingstarief). Het gemiddelde basistarief in de benchmark (hoogste tarief) bedraagt € 67,20; het basistarief in Gorinchem is 8 procent lager. Het gemiddelde verenigingstarief in de benchmark bedraagt € 44,00; dat is 23 procent minder dan de verenigingen in Gorinchem betalen. De seizoenskorting van 8 procent die de vaste huurders in Gorinchem ontvangen, is vergeleken met de kortingen in andere gemeenten laag.

⁴ Dit onderdeel verscheen eerder in de rapportage 'Ruimte voor binnensport Gorinchem' (Schadenberg & Hoekman, 2018).

⁵ Om de zaal doordeweeks te kunnen huren, dient er een minimale bezetting van twee uur in de sporthallen te zijn. In het weekend is de minimale bezetting drie uur.

Tabel 2.6 Benchmark huurtarieven sporthallen, vergelijking met tarieven in Gorinchem (index=100)

		Huurprijs (p/u)	Index	Minimum	Maximum
Basistarief	Gorinchem	€ 62,00	100		
	Benchmark	€ 67,20	108	€ 34,20	€ 124,70
Verenigingstarief	Gorinchem	€ 57,00	100		
	Benchmark	€ 44,00	77	€ 34,20	€ 71,20

Gymzalen

Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van (basis)scholen te faciliteren en zijn niet voor alle (verenigings)sporten geschikt. De afmetingen voor gymzalen zijn vaak afgeleid uit de afmetingen die zijn opgenomen in de Modelverordening Huisvesting Onderwijs (21 bij 12 meter). Deze afmetingen bieden in principe mogelijkheden voor training en competitie voor badminton, diverse gevechts- en verdedigingssporten en tafeltennis. Wel kunnen gymzalen als trainingsmogelijkheden voor andere sporten fungeren.

In Gorinchem zijn 21 gymzalen aanwezig, waarvan zeven door de gemeente te huur worden aangeboden. De gemeente maakt daarbij onderscheid in de tarifiering naar type gebruiker en frequentie van de huur. Particulieren betalen het basistarief; (sport)verenigingen betalen het verenigingstarief. Incidentele huurders (particulieren & (sport)verenigingen) betalen meer dan structurele huurders.

Tabel 2.7 Aanbod van gymzalen en bijbehorende huurtarieven in Gorinchem in 2018

Gymzaal	Basistarief (p/u)		Verenigingstarief (p/u)	
	Incidentele huur	Structurele huur*	Incidentele huur	Structurele huur*
Stalkaarsen	€ 17,10	€ 9,60	€ 11,40	€ 7,70
Van Egmondstraat	€ 17,10	€ 9,60	€ 11,40	€ 7,70
Schuttersplein	€ 17,10	€ 9,60	€ 11,40	€ 7,70
Lingewijk	€ 17,10	€ 9,60	€ 11,40	€ 7,70
Traverse	€ 17,10	€ 9,60	€ 11,40	€ 7,70
Centrum	€ 17,10	€ 9,60	€ 11,40	€ 7,70
Elzenhof**	€ 39,00	.	€ 20,00	.

* De structurele huur is berekend op basis van 35 weken per jaar/seizoen.

** De afwijkende tarieven van de Willemszaal in dorps huis de Elzenhof zijn niet meegenomen in het gemiddelde tarief van gymzalen in Gorinchem.

Het gemiddelde basistarief van de benchmark bedraagt € 23,30; dat is 36 procent meer dan het basistarief in Gorinchem. Het gemiddelde verenigingstarief van de benchmark bedraagt € 14,50; liefst 89 procent meer dan de verenigingen in Gorinchem die per seizoen huren. De tarieven in Gorinchem voor het huren van de gymzalen, zowel het basistarief als het verenigingstarief, zijn lager dan het gemiddelde van de benchmark. Met name de structureel hurende Gorinchemse sportverenigingen betalen een stuk minder dan de sportverenigingen in de gemeenten van de benchmark.

Tabel 2.8 Benchmark huurtarieven gymzalen, vergelijking met tarieven in Gorinchem (index=100)

		Huurprijs (p/u)	Index	Minimum	Maximum
Basistarief	Gorinchem	€ 17,10	100		
(incidentele huur)	Benchmark	€ 23,30	136	€ 11,90	€ 55,80
Verenigingstarief	Gorinchem	€ 7,70	100		
(seizoenshuur)	Benchmark	€ 14,50	189	€ 11,20	€ 23,10

Buitensport

Gorinchem kent twee buitensportcomplexen met in totaal twintig sportvelden (voetbal incl. trainingsvelden, handbal, hockey en korfbal) en één atletiekbaan. Op de meeste sportvelden wordt voetbal beoefend (12). De gemeente maakt in de tarifiering onderscheid naar sporttak en waar van toepassing naar type veld. Het huren van de velden gaat per seizoen en de tarieven zijn gedifferentieerd per type veld. Het onderhoudsarme en relatief kleine handbalveld is het goedkoopste (1.043 euro per seizoen), het waterveld ten behoeve van hockey is ruim tien keer duurder (11.180 euro per seizoen).

Tabel 2.9 Aanbod van sportvelden en bijbehorende tarieven in Gorinchem in 2018

	Aantal	Seizoenstarief
Voetbal		
Natuurgrasveld	8	€ 4.173
Kunstgrasveld	4*	€ 9.390
Handbal		
Asfaltveld	1	€ 1.043
Hockey		
Zandkunstgras wedstrijdveld	1	€ 7.303
Zandkunstgras pupillenveld **	1	€ 3.652
Semi-waterveld	0	
Waterveld	2	€ 11.180
Korfbal		
Kunstgrasveld	3	€ 2.434

* 1 kunstgras voetbalveld is eigendom van de vereniging.

** Huursom voor het zandkunstgras pupillenveld is inclusief huur van naastliggend multifunctionele veldje.

Voetbal

Het gemiddeld tarief van de benchmark voor een natuurgrasveld ligt circa 14 procent hoger dan het Gorinchemse seizoenstarief; het tarief voor een kunstgrasveld in Gorinchem is vergelijkbaar met het gemiddelde van de tarieven in de benchmark.

Tabel 2.10 Benchmark huurtarieven voetbalvelden, vergelijking met tarieven in Gorinchem (index=100)

		Seizoenstarief	Index	Minimum	Maximum
Natuurgrasveld	Gorinchem	€ 4.173,00	100		
	Benchmark	€ 4.770,40	114	€ 1.311,40	€ 10.599,00
Kunstgrasveld	Gorinchem	€ 9.390,00	100		
	Benchmark	€ 9.291,70	99	€ 4.777,80	€ 15.787,30

Handbal

Het gemiddeld tarief van de benchmark voor een asfaltveld is bijna een derde hoger dan het seizoenstarief voor een asfaltveld in Gorinchem.

Tabel 2.11 Benchmark huurtarieven handbalvelden, vergelijking met tarieven in Gorinchem (index=100)

		Seizoenstarief	Index	Minimum	Maximum
Asfaltveld	Gorinchem	€ 1.043,00	100		
	Benchmark	€ 1.368,06	131	€ 423,00	€ 2.590,55

Hockey

De seizoenstarieven voor hockeyvelden liggen in Gorinchem beduidend lager dan het gemiddelde van de tarieven in de benchmark; met name het Gorinchemse tarief voor een waterveld ligt fors lager dan in de vergelijkingsgemeenten.

Tabel 2.12 Benchmark huurtarieven hockeyvelden, vergelijking met tarieven in Gorinchem (index=100)

		Seizoenstarief	Index	Minimum	Maximum
Zandkunstgrasveld	Gorinchem	€ 7.303,00	100		
	Benchmark	€ 10.552,70	144	€ 3.488,40	€ 19.037,20
Waterveld	Gorinchem	€ 11.180	100		
	Benchmark	€ 19.034,60	170	€ 19.032,00	€ 19.037,20

Korfbal

Het gemiddeld tarief van de benchmark voor een kunstgras korfbalveld is bijna een derde hoger dan het seizoenstarief voor een kunstgras korfbalveld in Gorinchem.

Tabel 2.13 Benchmark huurtarieven korfbalvelden, vergelijking met tarieven in Gorinchem (index=100)

		Seizoenstarief	Index	Minimum	Maximum
Kunstgras korfbalveld	Gorinchem	€ 2.434	100		
	Benchmark	€ 3.178,00	131	€ 1.887,50	€ 5.362,50

Atletiek

Voor de vergelijking van de tarieven voor atletiekaccommodaties biedt de benchmark geen realistische vergelijking. Dit komt door de grote variatie in het voorzieningenniveau dat atletiekaccommodaties betreft. In Gorinchem betreft dit een kunststof 400-meterbaan. Bovendien hebben niet alle gemeentes uit de benchmark ook een (vergelijkbare) atletiekaccommodatie als beschreven is voor Gorinchem.

Voor atletiek hebben we daarom een alternatieve benchmark uitgevoerd waarin uiteindelijk zes vergelijkbare accommodaties in vergelijkbare gemeenten gebruikt zijn voor een gemiddelde. Dit gemiddelde is nagenoeg gelijk met het tarief in Gorinchem. De goedkoopste atletiekbaan in andere gemeenten is 41 procent van het bedrag dat in Gorinchem wordt gerekend. De duurste is ruim 50 procent duurder dan het Gorinchemse tarief.

Tabel 2.14 Benchmark (alternatief) huurtarieven atletiekaccommodaties, vergelijking met tarieven in Gorinchem (index=100)

		Seizoenstarief	Index	Minimum	Maximum
Atletiek	Gorinchem	€ 15.470,00	100		
Kunststof 400-meterbaan, inclusief technische nummers	Benchmark	€ 14.879,01	96	€ 6.425,00	€ 23.468,00

De gepresenteerde tarieven van de buitensportaccommodaties zijn exclusief de jaarlijkse verdiensten uit onderverhuur. In de gemeente Gorinchem vond in 2015 voor ruim 18.000 euro aan onderhuur plaats door de buitensportverenigingen, voor het overgrote deel aan onderwijsinstellingen. Omdat drie kwart van deze betaalde huurtarieven ten goede kwam aan de hoofdhuurders, ging ruim 14.000 euro terug naar de verenigingen. Deze baten zijn vanzelfsprekend geen onderdeel van de gepresenteerde tarieven, maar dienen als aanvullende context bij afwegingen over de (nieuwe) tariefstructuur.

Zwembaden

Het verenigingstarief voor het Gorinchemse zwembad ligt circa 10 procent hoger dan het tarief voor zwembaden van hetzelfde formaat in de vergelijkingsgemeenten.

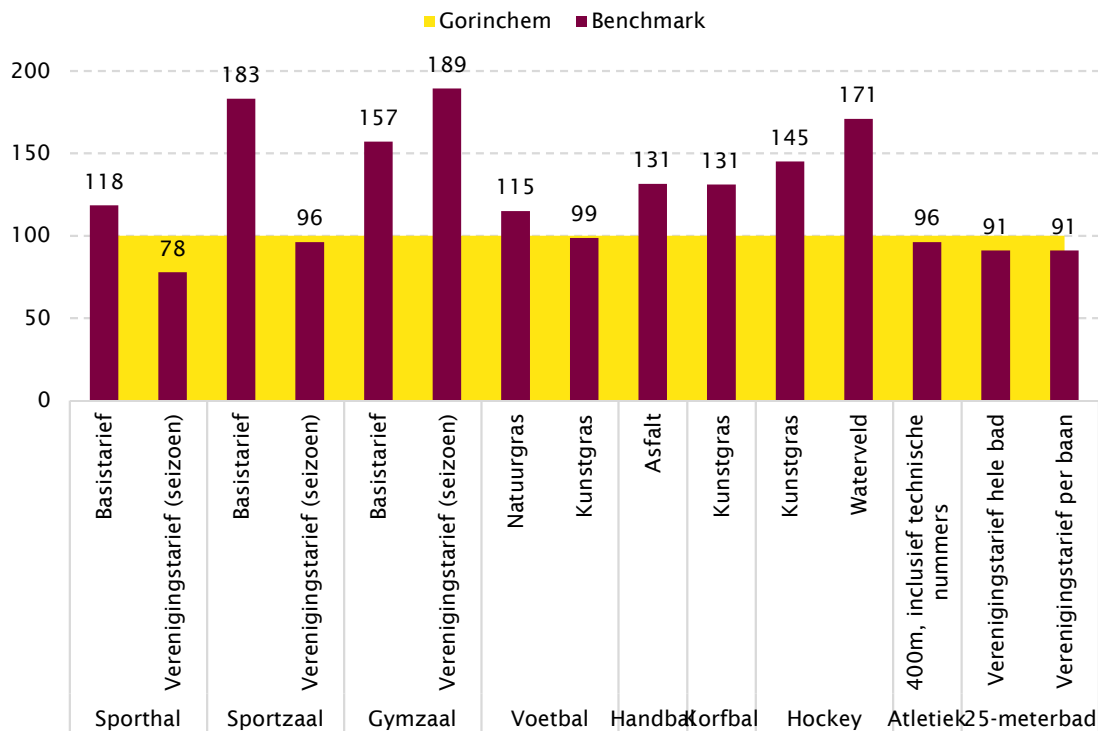
Tabel 2.15 Benchmark huurtarieven zwembaden

			Verenigingstarief hele bad (p/u)	Index
25-meter	6 banen	Gorinchem	€ 86,00	100
		Benchmark	€ 77,80	91

Conclusie: benchmark per accommodatietype

Het huren van sportaccommodaties in Gorinchem is in vergelijking met andere gemeenten relatief goedkoop. In zeven van de twaalf relevante tarieven is de huur 15 procent lager dan elders. In vier gevallen is het verschil kleiner dan 10 procent. Slechts in één geval - het seizoenstarief van een sporthal voor verenigingen - is het tarief in de gemeente Gorinchem aanmerkelijk hoger dan het gemiddelde in vergelijkbare gemeenten. Daar staat tegenover dat verenigingen in Gorinchem bijna de helft betalen voor de seizoenshuur van gymzalen in vergelijking met verenigingen in andere gemeentes. Met uitzondering van het kunstgras voor voetbal en de atletiekaccommodatie zijn alle buitensporttarieven aanzienlijk lager dan in vergelijkbare gemeenten. De uitschieter is het waterveld voor hockey waar in vergelijkbare gemeenten het tarief voor een dergelijk veld gemiddeld 70 procent hoger ligt.

Figuur 2.4 Tarievenbenchmark per accommodatie, indexcijfer ten opzichte van tarief in Gorinchem (=100)

2.3 Landelijke trends en ontwikkelingen

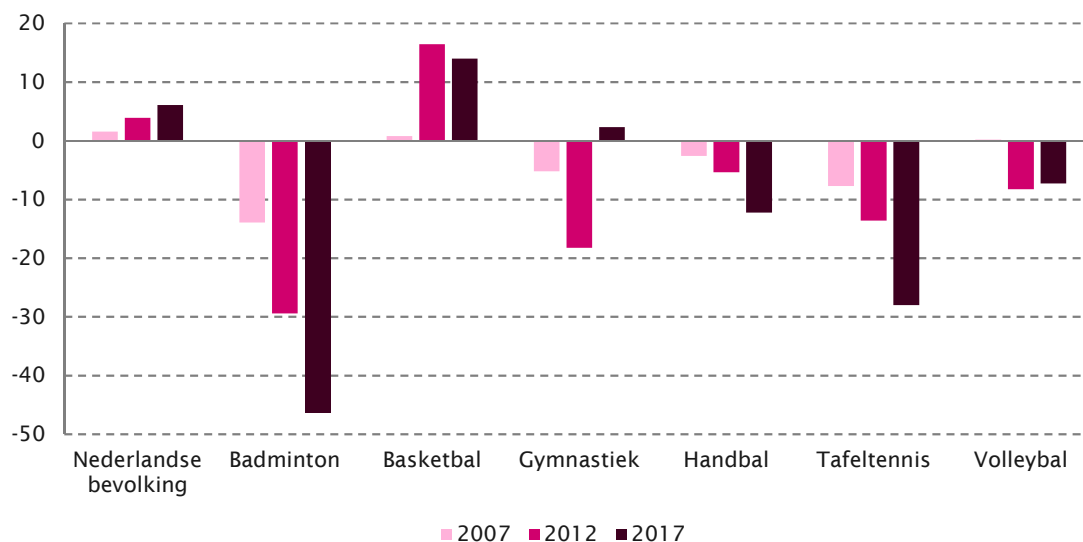
In dit onderdeel wordt gekeken naar landelijke onderzoeken op gebied van sportdeelname en -lidmaatschap, veranderende regelgeving en de financiële aspecten van de sport. In de laatste paragraaf gaan we in op de deze ontwikkelingen in het Gorinchems perspectief.

Deelname en lidmaatschap

De georganiseerde sport is populair in Nederland, een kwart van de bevolking is lid van een sportvereniging. Het percentage van de Nederlandse bevolking dat lid is van een sportvereniging blijft min of meer stabiel in de tijd. Doordat in recente jaren tegelijk een redelijke groei van de wekelijkse sportdeelname buiten verenigingsverband in Nederland waarneembaar is (CBS, 2017), neemt het marktaandeel van de georganiseerde sport wel verder af.

Bij de meeste binnensportbonden is het aantal leden in de afgelopen vijftien jaar afgenomen (figuur 2.5). De badminton- en tafeltennisbond zagen het grootste aandeel vertrekken, terwijl gymnastiek het verlies van 2012 compenseerde en ook een verdere daling van volleybal afgewend lijkt. De basketbalbond zag het aantal leden sinds 2002 met 10 procent toenemen, maar heeft juist in de afgelopen vijf jaar weer wat leden verloren.

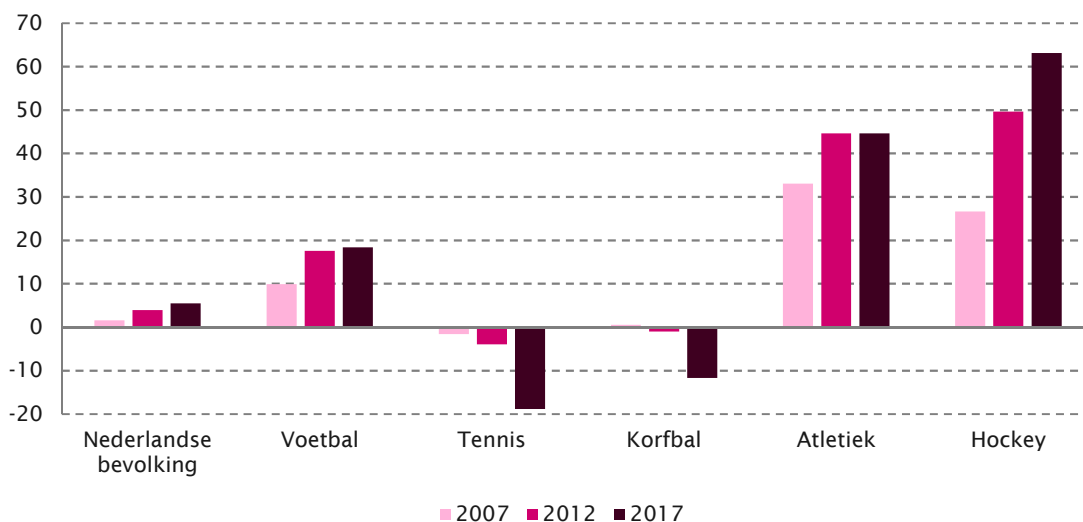
Figuur 2.5 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse binnensportbonden in de periode 2002-2017 (met 2002 als uitgangsjaar; in procenten)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF, 2007, 2012 & 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

Bij de buitensportbonden is een tweedeling waar te nemen in de ledentalontwikkeling van de afgelopen jaren (figuur 2.6). Waar sporten als atletiek, hockey en voetbal een stabiele groei kennen, is bij andere buitensporten een krimp waar te nemen.

Figuur 2.6 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse buitensportbonden in de periode 2000-2017 (met 2002 als uitgangsjaar) (in procenten)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF. Bewerking: Mulier Instituut.

Regelgeving

In 2014 is de Wet Markt en Overheid ingevoerd. Deze wet houdt in dat de overheid niet mag concurreren met bedrijven. Onderdeel van deze wet is het bevoordelingsverbod. Hierin staat dat overheden hun

eigen overheidsbedrijven niet mogen bevoordelen boven concurrerende bedrijven door bijvoorbeeld goedkope(re) tarieven aan te bieden.

De exploitatie van sportaccommodaties wordt door de Autoriteit Consument en Markt (ACM, die de naleving van de wet door overheden controleert) gezien als een economische activiteit. Dit betekent dat gemeenten commerciële uitbaters van sportaccommodaties niet mogen ondermijnen door voor gemeentelijke accommodaties lagere tarieven te hanteren.

Voor soorten sportaccommodaties waar gemeenten de enige aanbieder zijn (bijvoorbeeld als de gemeente alle binnensportruimtes in beheer heeft), kan worden besloten dat dit een dienst van algemeen belang is (DAB). In dit geval hoeven gemeenten zich niet aan de regels van de Wet Markt en Overheid te houden, en mogen ze zelf de tarieven bepalen. Op die manier blijft de mogelijkheid bestaan om voor sportaccommodaties een niet-kostendekkende huur in rekening te brengen.

Compensatieregeling vrijstelling van btw

De afgelopen jaren konden sportverenigingen en gemeenten de btw (21%) terugvragen op de inkoop voor producten en diensten die ze nodig hebben om sport aan te bieden. Te denken valt hierbij aan materialen en uitbetaalde lonen. Dat kon omdat bij 'verkoop' van deze producten en diensten (lees: voornamelijk het gelegenheid geven tot sportbeoefening) het lage btw-tarief van 6 procent gehanteerd werd. Het Europese Hof van Justitie heeft echter bepaald dat gelegenheid geven tot sportbeoefening niet langer belast mag worden met btw. Omdat vanaf 1 januari 2019 geen btw meer betaald wordt, kan ook de 21 procent btw op inkoop niet meer worden teruggevraagd.

Onder de streep houdt dit in dat gemeenten en exploitatiestichtingen over de inkomsten niet langer het lage btw-tarief (nu 6%, dat wordt 9%) hoeven af te dragen, maar dat de kosten 21 procent hoger zullen zijn, omdat ze de btw op de inkoop niet meer kunnen terugvragen. Op 3 november 2017 heeft het kabinet bekendgemaakt gemeenten en sportverenigingen vanaf 2019 volledig te compenseren voor het verlies van deze btw-teruggave. Dit verlies wordt gecompenseerd door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), in de vorm van twee nieuwe subsidieregelingen. Dit betreft:

- **Regeling specifieke uitkering stimulering voor de subsidiëring van gemeentelijke uitgaven aan sport**
Gemeenten kunnen maximaal 17,5 procent van het begrote bedrag voor sportuitgaven gesubsidieerd krijgen. In 2019 geldt een subsidieplafond van 152 miljoen euro.
- **Subsidieregeling stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties**
Amateursportorganisaties (voornamelijk sportverenigingen, exploitatiestichtingen en bv's zonder winstoogmerk) kunnen hier beroep op doen. De subsidie bedraagt 15 procent van de kosten van de activiteiten. Deze subsidie kan oplopen tot 35 procent voor activiteiten gericht op het vergroten van de toegankelijkheid en energiebesparing. Het subsidieplafond voor 2019 is 87 miljoen euro.

Tarievenstructuren bij Nederlandse gemeenten

Ongeveer de helft van de Nederlandse gemeenten geeft aan dat het tariefsysteem een van de belangrijkste thema's is van het sportaccommodatiebeleid (Hoekman & Van der Maat, 2017). Daarmee staat het op de vierde plaats, achter beheer en onderhoud, multifunctionaliteit en verduurzaming. Alleen bij de kleinste gemeenten (minder dan 20.000 inwoners) zijn de tarieven minder een thema. Bijna drie kwart van de gemeenten geeft aan dat de gehanteerde tarieven historisch zo gegroeid zijn.

Daarmee is weinig tot geen relatie (meer) met de kostprijs of eventuele speerpunten uit beleid. Een kwart van de gemeenten voert kostprijsberekeningen uit voor de eigen sportaccommodaties. In 2016 was bij 39 procent van de gemeenten het tariefstelsel onderwerp van discussie. Ongeveer een op de tien gemeenten (9%) paste daadwerkelijk de tarieven aan. Het onderzoek uit 2016 wordt in het komende jaar herhaald, maar de ervaringen op individueel gemeentelijk niveau in de laatste twee jaar wijzen nog niet op grote veranderingen. Het is vooral de vraag in hoeverre de nieuwe regels omtrent de btw-vrijstelling die vanaf 2019 ingaan, hier invloed op zullen hebben.

Gemeentelijke uitgaven aan sport

Gemiddeld geven gemeenten € 64,90 per inwoner uit aan sport (Van den Dool & Hoekman, 2016). Het grootste deel daarvan (85%-90%, Hoekman, Straatmeijer & Breedveld, 2014) is gerelateerd aan de accommodaties: € 23,80 voor eigen exploitatie, € 9,50 voor uitbestede exploitatie en € 22 aan nieuwe sportvoorzieningen. Het deel van de gemeentelijke uitgaven aan de exploitatie van sport hangt samen met het betaalbaar houden van sport voor burgers. Gemeentelijke accommodaties worden tegen een gereduceerd tarief beschikbaar gesteld voor verenigingen zodat contributies laag kunnen blijven. Het is echter niet zo dat in gemeenten waar meer geld uit wordt gegeven aan sport de contributies per se lager zijn. Contributies voor sportverenigingen in steden zijn 30 procent hoger dan op het platteland (Davids et al., 2017).

Over de periode 2014-2016 zijn gemeentelijke uitgaven aan sport met 1,3 procent gedaald. De dalende trend zet zich naar verwachting in 2017 door. Dit kan, in theorie, ook 'gevoeld worden' in de tarievenstelsels. Als gemeenten minder geld besteden aan sport, waarbij de grootste uitgaven de exploitatie van sportaccommodaties betreft, ligt het in de verwachtingen dat dit gevolgen heeft voor tarieven van de sportaccommodaties.

Betaalbaarheid en betalingsbereidheid

De kosten voor sportactiviteiten lijken voor een deel van de bevolking van invloed te zijn op sportdeelname (Hoeijmakers & Hoekman, 2018). 37 procent van de bevolking geeft aan (vaker) te gaan sporten als het goedkoper zou zijn. Een voorbeeld hiervan is een eventuele prijsverlaging voor een toegangkaartje van het zwembad: 41 procent van de Nederlanders geeft aan (vaker) naar het zwembad te gaan als het zwembad goedkopere tarieven zou hanteren. In 2016 was dit nog 31 procent.

Van de mensen die lid zijn van een sportvereniging is 79 procent bereid om meer contributie te betalen mocht de sportvereniging te maken krijgen met hogere kosten en/of lagere inkomsten (Hoeijmakers & Hoekman, 2018). In 2016 was dit nog 64 procent. Dit kan een indicatie zijn voor verenigingen dat wanneer ze de tarieven zouden willen verhogen om meer ruimte in de begroting te krijgen, dit niet noodzakelijkerwijs leidt tot ledenverlies.

Conclusie: landelijke ontwikkelingen in Gorinchems perspectief

De marginaal dalende lidmaatschapscijfers die geconstateerd worden voor Nederland tussen 2014 en 2017 gelden ook voor de gemeente Gorinchem. In 2014 was 25,7 procent van de Gorinchemse bevolking lid van een sportvereniging; vorig jaar was dat 24,3 procent. In dit onderzoek is niet ingegaan op de ledentalontwikkeling per vereniging in Gorinchem. Hoewel de vraag naar binnensportaccommodaties nog altijd hoog is, dwingt een trend van afnemende populariteit van binnensporten tot nadenken over de toekomst. Voor de leden die overblijven geldt dat ze met minder mensen dezelfde huur moeten opbrengen en dat binnensport door afnemende ledentallen dus alleen maar duurder lijkt te worden.

Vanzelfsprekend geldt de ingevoerde Wet Markt en Overheid ook voor de gemeente Gorinchem. In Gorinchem zijn naast SGS en diverse onderwijsinstanties geen commerciële aanbieders van sporthallen, gymzalen, zwembaden en buitensportaccommodaties, dus bij aangetoond algemeen belang kan de gemeente hier zelf het tarief bepalen zonder de markt te beïnvloeden. De gemeente Gorinchem heeft het besluit al genomen dat de sportaccommodaties behoren tot het algemeen belang.

De gemeentelijke uitgaven aan sport stegen landelijk met ongeveer 1 euro per persoon naar bijna 65 euro (Van den Dool & Hoekman, 2016). Deze landelijke analyse betrof de regels 530 (sportbeleid, sportaccommodaties) en 531 (groene sportvelden en terreinen). In de gemeenten waarmee in de benchmark vergeleken is, was de uitgave gemiddeld 77 euro in 2010 en 84 euro in 2016. In de gemeente Gorinchem stegen de netto uitgaven per inwoner aan sport in deze periode van 77 naar 79 euro. In 2017 was dit bedrag per inwoner gelijk. Van dit bedrag werd 57 euro aan sportaccommodaties besteed.

De landelijke bereidheid om hogere contributie te betalen wanneer verenigingen geconfronteerd worden met hogere kosten, is niet op individueel niveau getoetst. We hebben geen reden om aan te nemen dat de inwoners van de gemeente Gorinchem hierin (sterk) afwijken van het landelijk gemiddelde.

3. Een nieuwe tariefstructuur

Nadat in het vorige deel is ingegaan op de details van het huidige tariefstelsel, vragen we in dit hoofdstuk de verenigingen naar hun ervaringen met deze tarieven. Voorts gaan we in op de wensen en aandachtspunten in een vernieuwd tariefstelsel en plaatsen we deze in perspectief van de uitkomsten van het eerste deel van de overlegnotitie.

Voor de mening van de verenigingen baseren we ons op twee vragenlijstonderzoeken die bij de sportverenigingen zijn uitgezet. De eerste betrof een enquête in het kader van het project ‘Samenwerking binnensport’ uit 2017. De tweede enquête is in juni 2018 afgenomen.

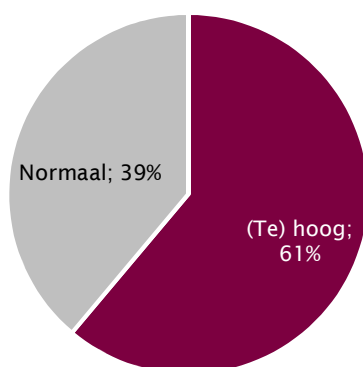
3.1 Evaluatie huidig stelsel

Naast de feitelijke vergelijking van de tariefhoogtes (de benchmark) zijn de verenigingen in de gemeente Gorinchem bevraagd naar hun visie op de tarieven in de gemeente Gorinchem. Nagenoeg alle verenigingen die hiervoor benaderd zijn, hebben deelgenomen aan dit onderzoek wat gezien kan worden als een goede weergave van de mening van de verenigingssport in Gorinchem. In deze paragraaf gaan we in op de tevredenheid over de huidige eigen tarieven en de volledige Gorinchemse tariefstructuur.

Tevredenheid huidige tarieven

Ondanks de relatief lage tarieven voor de meeste accommodaties, beschouwen de gebruikmakende verenigingen deze tarieven niet als laag. Ruim 60 procent van gebruikmakende verenigingen vindt de tarieven juist (te) hoog (figuur 3.1).

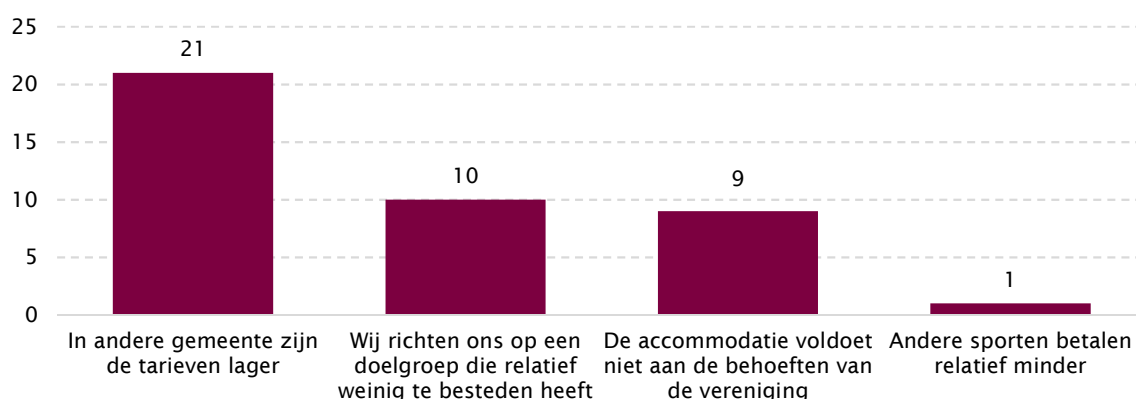
Figuur 3.1 Beoordeling gehanteerde tariefhoogte per accommodatie door gebruikers (in procenten, n=22)

Het zijn met name de tarieven van sporthallen (Oosterbleik, de Hoefslag, Rappardhal) die door nagenoeg alle gebruikers als (te) hoog worden beschreven en daarmee bovenstaande figuur bepalen. Dit sluit aan op de bevindingen uit de benchmark, waar de sporthallen eruit sprongen als relatief dure accommodaties voor binnensportverenigingen in Gorinchem. Uit de benchmark bleek ook het zwembad in Gorinchem voor verenigingen relatief duur te zijn; ook dat is terug te zien in de mening van de gebruikers. Twee van de drie verenigingen vinden het tarief van het Caribabad (te) hoog. De gebruikers van de verschillende buitensportaccommodaties vinden de tarieven op enkele uitzonderingen na ‘normaal’.

De 22 gebruikers geven in totaal 33 keer een reden op waarom ze de tarieven van een door hun gebruikte accommodatie (te) hoog vinden (figuur 3.2). De meest genoemde reden is dat volgens hen de tarieven in andere gemeenten lager zijn (21 keer). Dit zijn 17 gebruikers van de sporthallen. Dit is volledig in lijn met de bevinding uit de benchmark, dat in vergelijkingsgemeenten het tarief voor seizoenshuur van een sporthal een kwart lager is dan in Gorinchem. Slechts een enkele vereniging vergelijkt de eigen sport met andere sporten.

Figuur 3.2 Redenen waarom tarieven van gebruikte accommodaties '(te) hoog' gevonden worden (in absoluut aantal, meerdere antwoorden mogelijk, n=33)

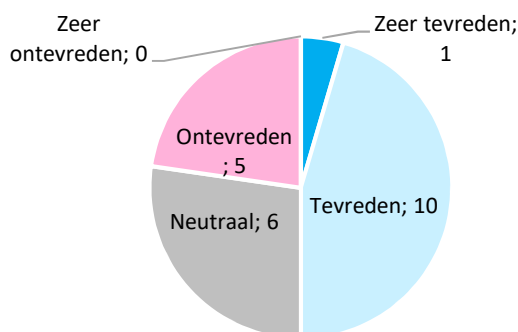

Tien verenigingen vulden bovenstaande antwoorden aan met uiteenlopende argumenten onder de noemer 'anders'. Twee argumenten kwamen hierbij vaker voor, te weten: voor een kleine vereniging is de huur relatief hoog omdat maar weinig leden de huur samen moeten opbrengen. Een tweede vaker genoemd argument is de inflexibele wijze van de verhuur van sporthallen: hier valt onder dat minimale blokken van twee uur gehuurd moeten worden, slechte uren zijn toebedeeld of dat de grote hal niet gedeeltelijk te huren valt.

Bijna de helft van de verenigingen die aangaf de tarieven (te) hoog te vinden, ziet dat de reguliere activiteiten in gevaar komen door hoogte van die tarieven. Het gaat dan onder andere over prestatieteams die minder kunnen trainen dan noodzakelijk, het overmatig gebruik van Trainingsvelden waardoor de kwaliteit sterk achteruit gaat en trainingen die op zaterdag vervallen. Iets meer dan de helft vindt de tarieven te hoog omdat het meer ruimte wil in de begroting voor activiteiten buiten het reguliere sportaanbod.

De tariefhoogte is één kant van de beoordeling. De andere kant is de namelijk de vraag wat de huurder voor dit tarief terugkrijgt. Gevraagd om beide aspecten mee te nemen in hun oordeel, is de helft van de verenigingen (zeer) tevreden over de prijs-kwaliteitverhouding van de accommodatie die ze gebruiken (figuur 3.3). Minder dan een kwart van de 22 verenigingen is ontevreden over de prijs-kwaliteitverhouding van de 'eigen' accommodatie.

Figuur 3.3 In hoeverre is uw vereniging tevreden met de prijs-kwaliteitverhouding van de sportruimte in Gorinchem die uw vereniging gebruikt? (in aantallen, n=22)

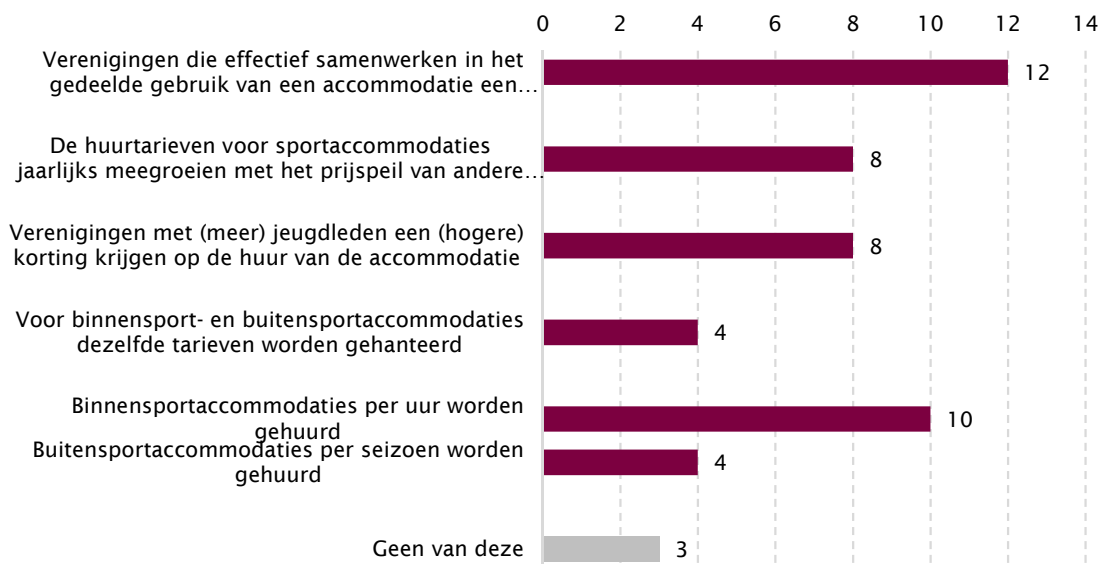
Tevredenheid tariefstructuur

Verenigingen zullen in veel gevallen lagere tarieven altijd beter vinden, zodat ze hun leden meer aanbod kunnen bieden of de contributie kunnen reduceren. Gevraagd naar hun mening over een redelijke tariefstructuur hebben nagenoeg alle verenigingen meegedacht (10 binnensportverenigingen, 10 buitensportverenigingen en 2 zwemsportverenigingen). De uitkomsten van deze inventarisatie bieden geen unanieme en breed gedragen visie. De helft vindt dat samenwerking moet leiden tot korting, acht van de 21 verenigingen vinden dat jeugdleden een indicator voor korting moeten zijn⁶ en acht verenigingen zien redelijkheid in een tarief dat meegroeit met het algemene prijspeil (figuur 3.4).

Toch lijkt op onderdelen ook overeenstemming te zijn. De grote meerderheid ziet een gelijk tarief voor binnen- en buitensport niet per se als redelijk, vrijwel alle binnensportverenigingen vinden dat de huur van binnensportaccommodaties per uur zou moeten gaan en vier verenigingen vinden dat het redelijk is om buitensportaccommodaties per seizoen te verhuren.

⁶ Dit zijn verenigingen met gemiddeld iets meer jeugdleden, maar een aantal verenigingen met een behoorlijk aandeel jeugdleden is het hier ook niet mee eens.

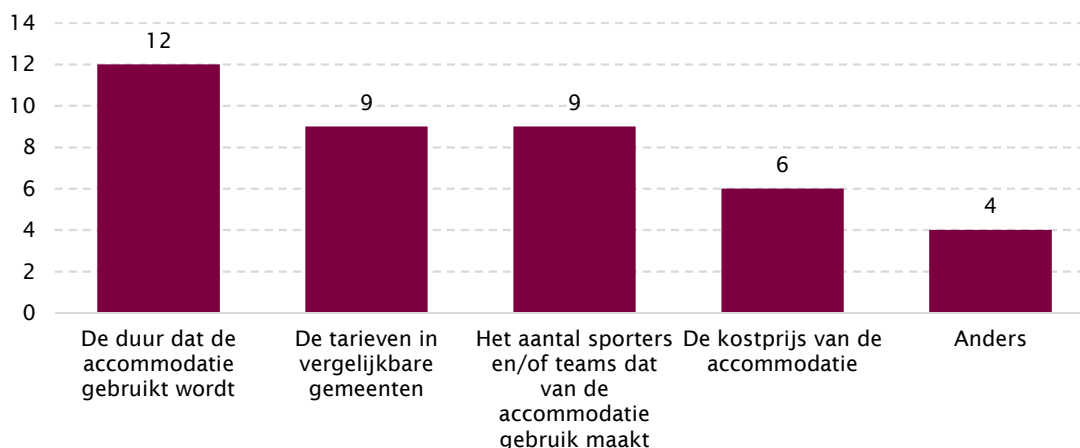
Figuur 3.4 Mening over tariefstructuur van sportaccommodaties (in aantal verenigingen dat onderdeel van een structuur 'redelijk' vindt, meerdere antwoorden mogelijk, n=22)

Ook als het gaat om de elementen waar de gemeenten de tariefhoogte op zou moeten baseren, zijn de verenigingen behoorlijk verdeeld. De helft vindt dat de gebruikstijd meegenomen moet worden, dit zijn tien van de twaalf verenigingen die binnensportruimte huren. Buitensporten benoemen dit nooit als redelijk. Daarmee lijken de beide sportwerelden vooral over de eigen tarieven na te denken en (nog) niet het grote gemeentelijke plaatje te benoemen.

Iets minder dan de helft (9 van de 22 verenigingen) vindt tarieven in vergelijkbare gemeenten relevant en een op de drie vindt dat het aantal teams en/of sporters dat gebruikmaakt van de accommodatie van belang is. Slechts een kwart vindt de kostprijs die de gemeente heeft voor de accommodatie een relevante pijler om het tarief op te baseren. In de categorie 'anders' werd nog de kwaliteit en functionaliteit van de accommodatie benoemd. Daarnaast zouden volgens de verenigingen het belang van de vereniging en de mate waarin zij sport en bewegen stimuleert, meegenomen moeten worden bij vaststelling van de tarieven.

Figuur 3.5 Onderdelen waar de gemeente het huurtarief van de accommodatie op zou moeten baseren volgens verenigingen (in absoluut aantal, n=22)

3.2 Denkrichtingen en uitgangspunten

Kansen bij lagere huurtarieven

Alle verenigingen is gevraagd welke kansen zij zien bij eventuele verlaging van hun tarieven. Alle neutrale en ontevreden verenigingen gaven hierbij een of meer voorbeelden. Zes van de elf (zeer) tevreden verenigingen zien ondanks hun huidige tevredenheid zeker ook kansen voor de vereniging bij een eventuele tariefsverlaging. De belangrijkste punten die de verenigingen willen aanpakken wanneer tevreden verenigingen minder huur zouden betalen, zijn de uitbreiding van de trainingstijd (4 keer genoemd), inzet op specifieke doelgroepen en/of maatschappelijke functie (3 keer genoemd) en verder wordt ook het onderhoud aan de accommodatie en een stabielere financiële situatie benoemd als kans bij lagere tarieven.

De neutrale en ontevreden verenigingen (11 stuks) zien bij een verlaging van de tarieven vooral kansen in het vergroten van het verenigingsaanbod (8 keer benoemd). Zowel in de breedte (meer alternatieve activiteiten) als in de diepte (meer trainingstijd) zouden deze verenigingen willen uitbreiden. Voor veel van deze verenigingen hangt dit samen met het vasthouden en vergroten van het aantal leden. Daarnaast geven enkele buitensportverenigingen aan dat ze de accommodatie beter zouden kunnen onderhouden. Dit gaat naar alle waarschijnlijkheid over het klein onderhoud aan de velden (groot onderhoud wordt gedaan door de gemeente) of groter onderhoud aan de kantine en/of kleedkamers die in eigen beheer zijn.

In bijlage 1 staan alle antwoorden uit de enquête beschreven.

Bedreigingen van een tariefsverhoging

De meeste verenigingen die tevreden zijn over de huidige tarieven benoemen geen bedreigingen wanneer tarieven eventueel verhoogd zouden worden. Vier van de (zeer) tevreden verenigingen zien toch bedreigingen. Grotendeels verwachten deze verenigingen dat hogere tarieven (uiteindelijk) tot hogere contributies zal leiden. Verder beschrijven ze dat het onderhoud van de accommodatie hier mogelijk onder kan gaan lijden.

De verenigingen die in de huidige situatie al neutraal of ontevreden zijn over de tarieven zien bij een verhoging zonder uitzondering diverse bedreigingen. De meest genoemde bedreigingen zijn het verlies aan leden door gedwongen contributieverhoging. Eén vereniging verwacht dat een verhoging van de tarieven de vereniging dwingt om buiten de gemeente accommodaties te gaan huren, een ander voorziet zelfs het einde van het voortbestaan van de vereniging. Naast de verwachte weerslag op het ledental wordt ook een alternatief of beperkter accommodatiegebruik door drie verenigingen verwacht.

Grondslagen van tariefstructuur

De tien binnensportverenigingen dragen diverse onderdelen aan die ten grondslag zouden moeten liggen aan een nieuw tariefstelsel. De meeste zijn ook al genoemd in paragraaf 2.1. Dit zijn de intensiteit van het gebruik (duur en aantal sporters) en in iets mindere mate de kostprijs van de accommodatie. Ter indicatie zou de gemeente volgens de verenigingen ook moeten kijken naar de tarieven in vergelijkbare gemeenten. Twee nieuwe toevoegingen van de binnensportverenigingen zijn:

- De aanwezigheid en/of mogelijkheid om een eigen kantine te exploiteren of reclameborden te plaatsen zodat (delen van) de huurprijs gedekt kunnen worden met deze alternatieve inkomsten.
- Het voorzieningenniveau en de kwaliteit van de accommodatie.

De zwemsportverenigingen stellen enerzijds een doelgroeptarief voor mensen met een beperking voor, terwijl de ander ervoor pleit dat de nieuwe tariefstructuur rekening houdt met de draagkracht van de vereniging.

In het onderzoek dat Mulier Instituut eerder deed naar de bezetting en tarifiering van binnensportaccommodaties werd geconcludeerd dat een differentiatie van tarieven naar piek- en daluren weinig invloed zou hebben op de bezetting. Ook in de recente bevraging van juni 2018 werd deze suggestie nauwelijks genoemd.

De buitensportverenigingen zien vooral graag dat rekening gehouden wordt met de financiële draagkracht van hun leden. De helft van de verenigingen noemt dat de sport voor iedereen betaalbaar moet blijven en sommigen geven aan dat dit een maatschappelijke rol van de vereniging is. Daarnaast noemen ook vier verenigingen dat bij een tariefstructuur ook rekening gehouden zou moeten worden met de mate van gebruik. Eén vereniging stelt ook dat gekeken zou moeten worden naar de wijze waarop de hurende vereniging de eigen middelen aanwendt en of zij geen financiële beloning voor een beperkt deel van de leden uitgeeft.

4. Uitkomsten overlegronde

Het doel van het overleg was om de sportverenigingen en de Stichting Gorinchemse Sportverenigingen (SGS) in te lichten over de uitkomsten van de eerste fase van het onderzoek (overlegnotitie) en de verenigingen en SGS gelegenheid te bieden voor vragen en discussie. De gemeente wilde op die manier meningen en standpunten van de belanghebbenden peilen.

De verenigingen stonden terughoudend tegenover zelfbeheer van een hele sporthal. Dit werd genoemd als manier om tot lagere tarieven voor de binnensportverenigingen te komen. Dit is wellicht mogelijk als twee of drie verenigingen samenwerken (bij meer verenigingen wordt de organisatie lastig). Sleutelbeheer wordt als reële optie gezien. Dit zou betekenen dat er geen beheerder meer aanwezig is en dat de kosten op deze manier gedrukt worden.

Door te investeren in duurzaamheid worden kostenbesparingen gerealiseerd die ingezet kunnen worden voor tariefsverlaging. In hoeverre liggen op dat gebied nog mogelijkheden? Volgens de heer Koster (SGS) heeft de SGS de afgelopen jaren al diverse duurzaamheidsmaatregelen doorgevoerd. De energiekosten van de sporthallen zijn door de lage gebruikstemperatuur relatief laag, maar het zwembad is daarentegen een grootverbruiker. De SGS onderzoekt momenteel samen met de gemeente welke duurzaamheidsmaatregelen daar nog mogelijk zijn.

In plaats van zoeken naar kostenreducties zou ook gestreefd kunnen worden naar meer bezetting en huurinkomsten. Een stimuleringsprogramma werd als suggestie genoemd om tot een betere bezetting te komen. Ook zouden bijvoorbeeld senioren overdag in de hallen willen tennissen. Bezetting van hallen verschilt onderling. De Hoefslag heeft een lage bezetting. Dit komt, volgens de verenigingen, onder andere door de inrichting en het ontbreken van bepaalde sportvoorzieningen. Een oplossing hiervoor kan een investering zijn om het niveau aan voorzieningen in de Hoefslag op peil te brengen met de andere sporthallen.

Het invoeren van een piek- en daltarief wordt door de verenigingen niet direct gezien als oplossing, omdat alle verenigingen op ongeveer dezelfde tijdstippen willen sporten. Dit komt o.a. door trainers die overdag werken en alleen 's avonds inzetbaar zijn.

5. Concretisering aanpassingen tariefstructuur

Op basis van de bestaande situatie, de geformuleerde uitgangspunten en de ervaringen en voorkeuren van de betrokken partijen komen we in dit hoofdstuk met een afgewogen concretisering van mogelijke aanpassingen van de huidige tariefstructuur.

Om te beginnen besteden we aandacht aan een mogelijke actualisering van de tarieven van de buitensport. Deze tarieven zijn in 2008 vastgesteld en sindsdien geïndexeerd. De vraag is of hiermee de kostendekkendheid van de buitensportaccommodaties op het gewenste niveau is gebleven. Door veranderingen in de exploitatiekosten van deze sportaccommodaties kan het zijn dat verschillen zijn ontstaan tussen de verschillende typen buitensportaccommodaties. De gemeente Gorinchem heeft Bureau RIET gevraagd om per veldtype een raming te maken van de gemeentelijke exploitatiekosten. De exploitatiekosten worden hierbij gebaseerd op de gemiddelde kapitaalslasten (afschrijving en rente) voor aanleg van een nieuw veld aangevuld met de jaarlijkse onderhoudskosten. Hiermee kan een reële onderlinge vergelijking gemaakt worden van de kosten voor diverse veldtypen en de gerelateerde tarieven. De uitkomsten van de ramingen van Bureau RIET bespreken we in paragraaf 5.1.

Buitensportverenigingen hebben de mogelijkheid om de sportaccommodatie te verhuren aan derden. 75 procent van de inkomsten uit deze verhuur aan derden is voor de vereniging. Hiermee hebben buitensportverenigingen in tegenstelling tot andere verenigingen de mogelijkheid om extra inkomsten te genereren bij onderverhuur van de gemeentelijke sportaccommodatie. We bezien of er aanleiding is om verandering aan te brengen in de tarieven voor onderverhuur.

De bezetting van de binnensportaccommodaties kent bepaalde piekmomenten en er zijn verschillen in gebruik tussen de binnensportaccommodaties. Om piekmomenten weg te nemen en verschillen in gebruik uit te vlakken, wordt vaak gedacht aan mogelijkheden om tarieven te differentiëren. Daarbij kunnen de accommodaties en uren die het meest in trek zijn in prijs worden verhoogd en/of de accommodaties en uren die het minst in trek zijn in prijs worden verlaagd. We beschrijven de kansen die tariefdifferentiatie biedt.

In dit onderzoek hebben we de tarieven van Gorinchem afgezet tegen tarieven van andere gemeenten in onze benchmark. Daarbij is gebleken dat de tarieven in Gorinchem op sommige punten afwijken van het gemiddelde in de benchmark. We gaan in op mogelijke aanpassingsrichtingen om de tarieven in Gorinchem in lijn te brengen met de benchmark.

De gemeente gaat een nieuwe sportzaal realiseren. De huidige tariefstructuur bevat echter geen tarief voor een sportzaal. Zodoende doen we een voorstel voor de tariefstelling van sportzalen in Gorinchem.

De gemeente kent op dit moment een subsidieregeling voor de compensatie van (te hoge) huurkosten. Hiermee wordt naast een indirecte subsidie, in de vorm van tariefkortingen, ook een directe subsidie aangeboden die gekoppeld is aan de tariefstructuur. De vraag is of dit de meest wenselijke situatie is, en of de subsidieregeling huurcompensatie voldoende is afgebakend om bij te dragen aan de beoogde doelen.

De beheerkosten voor accommodaties kunnen mogelijk naar beneden worden gebracht, om zodoende een tariefsverlaging mogelijk te maken. We gaan in de volgende paragrafen in op deze mogelijkheden.

5.1 Actualisering tarieven buitensport

Bureau RIET heeft in opdracht van de gemeente Gorinchem becijferd wat de exploitatiekosten per veld per jaar zijn. Op basis van deze berekeningen is het mogelijk om de tarieven per veld opnieuw te bepalen aan de hand van de geactualiseerde exploitatiekosten. De uitkomsten hiervan zijn gepresenteerd in tabel 5.1.

Tabel 5.1 Exploitatiekosten en huurtarieven per veld per jaar, naar type

	Exploitatiekosten per veld per jaar	Huurtarief per veld per jaar		
		Bestaand (2018)	Geactualiseerd	Vershil
Natuurgras voetbal met verlichting	€ 26.445	€ 4.173	€ 4.115	-€ 58
Natuurgras voetbal zonder verlichting	€ 24.442	€ 4.173	€ 3.804	-€ 369
Kunstgras voetbal	€ 64.368	€ 9.390	€ 10.017	€ 627
Asfalt handbal	€ 8.711	€ 1.043	€ 1.356	€ 313
Zand-kunstgras hockey wedstrijdveld	€ 48.966	€ 7.303	€ 7.620	€ 317
Zand-kunstgras hockey pupillenveld	€ 15.913	€ 3.652	€ 2.476	-€ 1.176
Multifunctioneel speelveldje*	€ 5.880	€ 0	€ 915	€ 915
Water-kunstgras hockey wedstrijdveld	€ 71.747	€ 11.180	€ 11.165	-€ 15
Zand-kunstgras korfbal (senior + junior)	€ 16.410	€ 2.434	€ 2.554	€ 120
Atletiekbaan	€ 95.798	€ 15.470	€ 14.908	-€ 562
Totale huurinkomsten buitensport**		€ 118.684	€ 118.684	€ 0

* In de bestaande situatie is de huur van het multifunctionele speelveldje inbegrepen in het tarief van het hockeypupillenveld.

** Totale huurinkomsten buitensport gebaseerd op het aantal velden per veldtype.

Bron exploitatiekosten: Bureau RIET, 2018.

De actualisatie laat maar beperkt verschillen zien met de huidige cijfers. Alleen bij het hockeypupillenveld is sprake van een substantieel verschil, maar dit komt doordat in de bestaande situatie ook de huur van het multifunctioneel speelveldje is inbegrepen bij het tarief van het hockeypupillenveld, waar deze bij de actualisatie apart zijn berekend. Bij de actualisatie van de buitensporttarieven is uitgegaan van gelijkblijvende totale huurinkomsten voor de buitensport. De tarieven per veldtype zijn berekend naar rato van de exploitatiekosten volgens de raming van Bureau RIET. Daarbij zijn de onderlinge verhoudingen van de tarieven gelijk aan de onderlinge verhoudingen van de jaarlijkse exploitatiekosten. Het dekkingspercentage bij actualisatie op basis van de raming van Bureau RIET komt uit op 15,56 procent, wat goed overeenkomt met het oorspronkelijke dekkingspercentage van 15 procent bij invoering van het tariefensysteem in 2008.

Indien gekozen wordt voor een actualisatie dan blijven de totale opbrengsten vanuit voetbal ongeveer gelijk, maar gaat de ene vereniging meer betalen terwijl de andere minder gaat betalen. De huurlasten voor hockey blijven tevens ongeveer gelijk. Korfbal en handbal gaan daarentegen meer betalen, terwijl atletiek goedkoper uit is. Voor atletiek geldt dat door de actualisatie het tarief vergelijkbaar wordt met het tarief uit de benchmark.

Het is wel de verwachting dat een aanpassing als gevolg van deze actualisatie onrust bij verenigingen teweeg zal brengen. Daarnaast zal dit vragen oproepen over de frequentie van actualisatie. Met andere

woorden: wanneer vindt de volgende bijstelling plaats? Dat zou dan moeten worden vastgelegd zodat verenigingen weten wanneer een volgende herziening plaatsvindt.

5.2 Tariefstelling onderhuur buitensport

Voor buitensportverenigingen is het ook mogelijk om huurinkomsten te genereren. Dit sluit aan bij het bevorderen van maatschappelijk gebruik van de sportaccommodaties, waar de gemeente voor staat. De vereniging mag 75 procent van de huurinkomsten bij verhuur aan derden houden, hetgeen overeenkomt met een bedrag van ongeveer 15.000 euro per jaar. Dit komt voor de buitensportverenigingen gemiddeld genomen neer op opbrengsten van 4 euro per lid (zie tabel 5.3). Wellicht dat er mogelijkheden zijn om dit gebruik te verhogen. Daarnaast kan overwogen worden om het tarief voor onderhuur te verhogen. Dit kan wel betekenen dat het gebruik afneemt, wat tegenstrijdig is met de wens om maatschappelijk gebruik te bevorderen.

De tarieven voor derdengebruik zijn in een collegebesluit op 18 december 2008 vastgesteld en geformaliseerd per 1 januari 2009 door middel van het afsluiten van huurovereenkomsten met de hoofdgebruikers van de sportvelden. Deze tarieven zijn in de afgelopen jaren geïndexeerd, waarbij aanvullend het tarief voor de atletiekbaan in 2018 is gelijkgesteld aan een kunstgrasveld. Er is geen aanleiding om op basis van de kostenontwikkeling de grondslagen voor deze tarieven aan te passen. Ook door verenigingen zijn hier geen klachten over geuit (met uitzondering van de atletiekvereniging waar de aanpassing in 2018 reeds voor heeft plaatsgevonden). Wel stellen we vast dat het ontbreekt aan een specifiek tarief voor het hockeywaterveld. Dit tarief is nu gelijkgesteld aan een kunstgrashockeyveld, maar het betreft hier verschillende typen velden met een andere kostprijs. Het is te rechtvaardigen om hogere kosten in rekening te brengen voor een waterveld dan het geval is bij een kunstgrasveld, gekoppeld aan de hogere exploitatiekosten in vergelijking met het kunstgrasveld.

Tabel 5.2 Overzicht tarieven derdengebruik buitensportaccommodaties

Soort accommodatie	Particulier + vereniging	Onderwijs
<i>Incidenteel per los uur</i>		
Kunstgrasveld per uur	€ 48,90	€ 24,45
Natuurgrasveld per uur	€ 24,45	€ 12,25
Handbalveld per uur	€ 24,45	€ 12,25
Atletiekbaan per uur	€ 48,90	€ 24,45
Adviesprijs 2 kleedkamers per uur	€ 16,30	€ 8,15
<i>Per uur per jaar/seizoen</i>		
Kunstgrasveld per uur per jaar	€ 489,05	€ 48,90
Natuurgrasveld per uur per jaar	€ 244,50	€ 32,60
Handbalveld per uur per jaar	€ 244,50	€ 32,60
Atletiekbaan per uur per jaar	€ 489,05	€ 48,90
Adviesprijs 2 kleedkamers per uur per jaar	-	€ 32,60

Bij de tarieven wordt separaat het tarief van kleedkamers vermeld. Dit kan in stand worden gehouden, omdat het een keuze is van een gebruiker om hier wel of geen gebruik van te maken. Echter wanneer de tarieven voor kleedkamers tussen de verenigingen ver uiteenlopen en afwijken van de adviesprijs, dan verliest de adviesprijs aan waarde. De gemeente kan ook overwegen om deze prijs als vastgestelde prijs te hanteren en verenigingen te verplichten deze over te nemen, om onduidelijkheid hierover weg te

nemen. Dit kan een voorwaarde zijn voor verenigingen om 75 procent van de huurinkomsten te verkrijgen.

Verder stellen we vast dat niet duidelijk is of de tarieven in- of exclusief verlichting zijn. Bij het huren van een veld in de avonduren mag verwacht worden dat hier ook verlichting bij hoort, omdat het zonder verlichting niet mogelijk is om gebruik te maken van het veld. Het advies zou zijn om een tarief inclusief verlichting aan te bieden.

Om meer verhuur te genereren kan gedacht worden over een staffelkorting bij het afnemen van meer incidentele losse uren. Dit kan bijvoorbeeld het gebruik door onderwijs of naschoolse opvang in de hand werken. Nu geldt alleen een korting voor een vast uur voor een seizoen. Terwijl het voor bepaalde organisaties juist interessant kan zijn om op wisselende momenten uren af te nemen. Ook daar zou recht moeten zijn op een korting wanneer bijvoorbeeld meer dan 10 of 20 uren zijn gehuurd, omdat hiermee maatschappelijk en multifunctioneel gebruik wordt gerealiseerd.

5.3 Differentiatie tarieven

De sporthallen in Gorinchem hebben verschillende bezettingsgraden⁷. Vooral 's avonds in het reguliere seizoen (maart-november, m.u.v. juli-augustus) wordt sporthal de Hoefslag weinig gebruikt. Dit hangt voor een deel samen met de geografische ligging. Om het voor gebruikers aantrekkelijk te maken om rond deze periode van de Hoefslag gebruik te maken, kan de gemeente overwegen om de tarieven van de hal te verlagen. Een dergelijke differentiatie van het tarief kan gebruikers motiveren om een langere afstand af te leggen naar de sporthal en daarmee de bezetting van de Hoefslag te verbeteren. Daarnaast kan gedacht worden aan differentiatie in huurprijs tussen tijdvakken, waarbij de piekuren hoger zijn geprijsd dan de daluren. De verwachting is wel dat dit weinig effect sorteert. De verenigingen hebben aangegeven dat de voorkeur voor bepaalde tijdstippen te maken heeft met de beschikbaarheid van kader en momenten waarop de leden het beste in de gelegenheid zijn om de sport te beoefenen. De voorkeur voor tijdstip verandert naar verwachting niet bij deze maatregel.

Een andere mogelijkheid om te komen tot een differentiatie in huurprijs, is door een lagere prijs te rekenen als een deel van het beheer wordt overgenomen. Verenigingen hebben weliswaar niet de interesse om een sporthal zelf te beheren, maar zien wel mogelijkheden in sleutelbeheer. Ook met onderwijsgebruikers zouden afspraken gemaakt kunnen worden, waarbij geen beheerder aanwezig is in de uren dat zij de sporthal huren. Op deze wijze kunnen de beheerkosten worden gereduceerd. Hiermee kan een mogelijkheid ontstaan om voor deze specifieke uren een lager tarief in rekening te brengen.

5.4 Spiegelen aan benchmark

De tarieven in Gorinchem liggen overwegend lager dan de benchmark van gemeenten. De buitensport is relatief goedkoop, terwijl de tarieven voor de binnensport en zwembaden in vergelijking met de benchmark relatief hoog zijn. Er valt ook een verschil te constateren in de kosten per lid aan de huur van accommodaties minus de opbrengsten vanuit subsidies en verhuur aan derden. Hieruit blijkt dat de binnensport en de zwembaden relatief veel kosten per lid hebben gerelateerd aan de accommodatie.

⁷ Ruimte voor binnensport in Gorinchem. Schadenberg & Hoekman (2018).

Binnensport- en zwemverenigingen benoemen deze hoge tarieven ook als knelpunt en zien graag een verlaging van dit tarief.

Tabel 5.3 Huurlasten, subsidie en opbrengsten verhuur aan derden per lid, per tak van sport

Sporttak	Huurlasten per lid (A)	Subsidie per lid (B)	C = A - B	Opbrengst verhuur derden per lid (D)	E = C - D
Binnensport	€ 103	€ 14	€ 89	€ 0	€ 89
Buitensport	€ 30	€ 10	€ 20	€ 4	€ 16
Zwemsport	€ 156	€ 61	€ 95	€ 0	€ 95

Een verlaging van het tarief voor de binnensport en de zwemsport zou deze tarieven ook meer in lijn brengen met de uitkomsten van de benchmark en is daarmee te rechtvaardigen. Voor de binnensport kan gedacht worden aan een verlaging van 57 euro naar 47 euro, zodat het huurtarief in de buurt van de benchmark komt. Voor zwemsport kan gedacht worden aan een substantiële verlaging van 87 euro naar 47 euro (zelfde tarief als sporthal), waardoor de subsidieregeling huurcompensatie kan komen te vervallen (zie paragraaf 5.6). Deze tariefsverlaging kan deels gefinancierd worden vanuit het huidige budget voor de huurcompensatie. Voor de binnensport kan de verlaging mogelijk deels gefinancierd worden vanuit de kostenbesparingen als gevolg van sleutelbeheer, die hierboven reeds beschreven is.

Vanuit het streven om veranderingen in tarieven budgetneutraal plaats te laten vinden, kan overwogen worden om de tarieven van de buitensport te verhogen. De tarieven voor de buitensport liggen immers onder die van de benchmark. In tabel 5.4 geven we aan wat de financiële consequenties zijn van het doorvoeren van een tariefsverhoging van 5 procent of van 10 procent. Hieruit blijkt dat de financiële voordelen van deze maatregelen relatief beperkt zijn. Bij een verhoging van 5 procent wordt ongeveer 6.000 euro aan extra inkomsten gegenereerd; bij een verhoging van 10 procent betreft het ongeveer 12.000 euro. De vraag is of dit het waard is om een traject van tariefsverhogingen te starten bij de buitensport, temeer omdat het grootste aandeel van het verschil in tarief met de benchmark is toe te schrijven aan het waterveld voor hockey. In gemeenten uit de benchmark wordt dit als een niet noodzakelijke voorziening gezien. Een kunstgrasveld of semi-waterveld is vaak de norm voor de basiskwaliteit. De extra kosten bij keuze voor een waterveld, en daarmee een afwijking ten opzichte van de vastgestelde norm, komen dan voor rekening van de vereniging. In Gorinchem is de basiskwaliteit voor buitensportvelden gedefinieerd in de 'Beleidsregel aanleg buitensportvelden gemeente Gorinchem19-04-2016'. Hierin is vastgelegd dat voor hockeyvelden een semi-waterveld de basiskwaliteit is. In de praktijk blijkt echter dat het huurtarief voor een waterveld ook is berekend op basis van een dekkingspercentage van 15 procent en er geen opslag wordt gehanteerd voor de keuze van een (duurder) veldtype boven de gedefinieerde basiskwaliteit. Dit heeft tot gevolg dat in Gorinchem het huurtarief voor een waterveld ongeveer 11.000 euro per jaar bedraagt, terwijl in de benchmark gemiddeld een tarief geldt van ongeveer 19.000 euro per jaar. De gemeente doet er wellicht goed aan om in de praktijk consequenties te verbinden aan de keuze voor een ander type veld dan de vastgestelde basiskwaliteit. In het geval van het waterveld is het goed om in de 'Beleidsregel aanleg buitensportvelden' duidelijk aan te geven wat de financiële consequenties zijn van een eigen keuze voor dit type veld, zoals ook bij voetbalkunstgrasvelden een rekenvoorbeeld wordt gegeven van de financiële consequenties wanneer een vereniging zelf kiest voor een kunstgrasveld in plaats van een natuurgrasveld. Geadviseerd wordt om aan dit onderwerp aandacht te besteden tijdens de geplande evaluatie van de 'Beleidsregel aanleg buitensportvelden' in 2019.

Tabel 5.4 Huurtarieven per veld per jaar met prijsverhogingen

	Huurtarief per veld per jaar			
	Bestaand (2018)	Geactualiseerd	5% verhoging	10% verhoging
Natuurgras voetbal met verlichting	€ 4.173	€ 4.115	€ 4.321	€ 4.527
Natuurgras voetbal zonder verlichting	€ 4.173	€ 3.804	€ 3.994	€ 4.184
Kunstgras voetbal	€ 9.390	€ 10.017	€ 10.518	€ 11.019
Asfalt handbal	€ 1.043	€ 1.356	€ 1.423	€ 1.491
Zand-kunstgras hockey wedstrijdveld	€ 7.303	€ 7.620	€ 8.001	€ 8.382
Zand-kunstgras hockey pupillenveld	€ 3.652	€ 2.476	€ 2.600	€ 2.724
Multifunctioneel speelveldje*	€ 0	€ 915	€ 961	€ 1.007
Water-kunstgras hockey wedstrijdveld	€ 11.180	€ 11.165	€ 11.724	€ 12.282
Zand-kunstgras korfbal (senior + junior)	€ 2.434	€ 2.554	€ 2.682	€ 2.809
Atletiekbaan	€ 15.470	€ 14.908	€ 15.654	€ 16.399
Totale huurinkomsten buitensport**	€ 118.684	€ 118.684	€ 124.618	€ 130.552

* In de bestaande situatie is de huur van het multifunctionele speelveldje inbegrepen in het tarief van het hockeypupillenveld.

** Totale huurinkomsten buitensport gebaseerd op het aantal velden per veldtype.

Bron exploitatiekosten: Bureau RIET, 2018.

5.5 Tarief nieuwe sportzaal

In Gorinchem wordt als onderdeel van een brede school een nieuwe sportzaal gebouwd. Deze zaal is 32 bij 22 meter en is daarmee wat groter dan een standaard sportzaal. Standaard sportzalen hebben een sportvloer van circa 28 bij 22 meter. In sportzalen wordt ruimte geboden voor badminton, basketbal, volleybal en sport zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen), met in principe mogelijkheden voor competitie en training. De benodigde afmetingen en de eisen van de betreffende bond staan niet toe dat voor zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal officiële competitiewedstrijden gespeeld kunnen worden in sportzalen. Wel kunnen sportzalen voor deze sporten als trainingsmogelijkheden fungeren. Door de vloeroppervlakte van 32 bij 22 meter biedt de zaal plaats aan onder andere een volwaardig basketbalveld. Sportzalen zijn kleiner dan sporthallen, maar groter dan gymzalen.

De sportzaal komt te liggen in nieuwbouwwijk Hoog Dalem en moet zorgen voor een breed sportaanbod in de wijk. Voor deze sportzaal is nog geen huurtarief bepaald door de gemeente. Wij stellen voor om het tarief voor de sportzaal af te leiden van de tarieven voor een sporthal. Een sportzaal wordt net als een sporthal primair gebruikt voor sportbeoefening, in tegenstelling tot een gymzaal die vooral voor bewegingsonderwijs dient. Daarom ligt het voor de hand om het tarief te relateren aan het tarief voor een sporthal. Daarbij kan gekozen worden voor een verlaging van het tarief op basis van het minder grote vloeroppervlak (2 zaaldelen in plaats van 3 zaaldelen). Beter is het echter om het tarief wat lager te houden om zo aan te moedigen dat sportactiviteiten die in een sportzaal passen ook daar plaatsvinden. Zo is in de sporthal meer ruimte voor sporten die vanwege de veldafmetingen aangewezen zijn op een sporthal. Op basis van de benchmark stellen we vast dat andere gemeenten ook deze benadering kiezen. Voor onderstaand tarief (tabel 5.5) is de verhouding tussen de tarieven van sporthallen en sportzalen gebruikt zoals die bestaat in de benchmark, en is deze toegepast op de tarieven in Gorinchem.

Tabel 5.5 Benchmark huurtarieven sportzalen (hypothetisch)

		Huurprijs (p/u)	Index	Minimum	Maximum
Basistarief	Gorinchem	€ 29,14	100		
	Benchmark	€ 34,51	118	€ 25,25	€ 92,14
Verenigingstarief	Gorinchem*	€ 22,09	100		
	Benchmark	€ 20,69	94	€ 13,31	€ 28,30

*Bij de berekening van het verenigingstarief voor een sportzaal in Gorinchem is uitgegaan van het voorgestelde sporthaltarief van 47 euro voor verenigingen. Mocht het sporthaltarief 57 euro blijven, dan bedraagt het verenigingstarief van een sportzaal 26,81 euro.

In de benchmark is het verenigingstarief van een sportzaal met € 20,69 net iets minder dan de helft (47%) van dat van een sporthal (€ 44,00). Het verenigingstarief voor de sportzaal in Gorinchem zou met dezelfde verhouding tussen sporthal en sportzaal € 26,81 zijn. Dit is namelijk 47 procent van het verenigingstarief van een sporthal in Gorinchem ($€ 47,00 * 0,47 = € 22,09$). Het basistarief van de sportzaal zou met dezelfde verhouding kunnen worden berekend en dan uitkomen op € 29,14 ($€ 62,00 * 0,47 = € 29,14$). Een andere optie is om daar de verhouding uit de benchmark voor het basistarief voor aan te houden. In dat geval komt het tarief uit op € 54,01 ($€ 62,00 * 0,87$). Het basistarief van een sporthal en sportzaal ligt in tegenstelling tot het verenigingstarief namelijk vrij dicht bij elkaar in de benchmark (respectievelijk € 67,20 en € 58,55). In het kader van bevordering van maatschappelijke verhuur naast het reguliere gebruik van sportverenigingen en onderwijs, is het aan te raden om het basistarief niet te hoog vast te stellen en daarom ook hiervoor uit te gaan van de verhouding uit de benchmark voor het verenigingstarief.

5.6 Subsidieregeling compensatie huurkosten

In Gorinchem is een subsidieregeling beschikbaar voor huurcompensatie. Deze regeling vergoedt huurkosten van een vereniging wanneer deze meer dan 100 euro per lid bedragen. Op dit moment wordt alleen door de zwemsport een beroep gedaan op deze subsidieregeling. Het verdient daarom aanbeveling om het verenigingstarief van het wedstrijdbad substantieel te verlagen en deze subsidieregeling af te schaffen. Deze subsidieregeling werkt immers efficiënt gebruik niet in de hand. Integendeel, verenigingen die qua huurkosten dicht bij de 100 euro per lid zitten, kunnen kosteloos extra ruimte huren. De gemeente vergoedt namelijk de kosten voor de huur wanneer deze boven de 100 euro per lid uitkomen. Aan deze compensatie zijn geen voorwaarden verbonden ten aanzien van efficiënt gebruik. Inefficiënt gebruik van sportruimte kan (onbedoeld) worden beloond. Met de opheffing van deze subsidieregeling kan deels financiering gevonden worden voor een tariefaanpassing van het wedstrijdbad. Hierdoor komen de huurkosten van de verenigingen niet meer uit boven de 100 euro per lid en zal het vangnet voor huurcompensatie ook niet nodig zijn.

Tabel 5.6 Uitgekeerde subsidies in Gorinchem per sporttak in 2018

Subsidieregeling	Subsidie binnensport	Subsidie buitensport	Subsidie zwemsport	Totaal
Jeugdsport	€ 20.383	€ 31.658	€ 2.244	€ 54.285
55-plus en gehandicapten	€ 4.204	€ 2.906		€ 7.110
Huurcompensatie gehandicaptensport	€ 1.364		€ 4.500	€ 5.864
Huurcompensatie OKK en PCG	€ 10.000		€ 15.200	€ 25.200
Totaal	€ 35.951	€ 34.564	€ 21.944	€ 92.459

Naast de huurcompensatie zijn er specifieke subsidies voor doelgroepen (jeugdsport, 55-plus en gehandicapten). Deze subsidies sluiten aan bij beleid en sturen erop aan en stimuleren dat verenigingen en andere aanbieders aandacht houden voor deze specifieke doelgroepen.

5.7 Verlagen beheerkosten

Naast de mogelijkheden voor sleutelbeheer, kan ook gedacht worden aan duurzaamheidsmaatregelen om de accommodatiekosten terug te dringen. Door het doorvoeren van duurzaamheidsmaatregelen wordt het mogelijk om de beheerkosten terug te dringen. Deze voordelen zouden ingezet kunnen worden om de tarieven te verlagen.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit slothoofdstuk brengen we de uitkomsten in samenhang bijeen en benoemen de belangrijkste conclusies en aanbevelingen die voortvloeien uit het onderzoek. We schetsen hierbij ook nadrukkelijk de bredere context waarin afwegingen moeten worden gemaakt. In het rapport hebben we diverse scenario's en mogelijkheden besproken waar een keuze uit kan worden gemaakt. Op basis van de bij aanvang geformuleerde gemeentelijke uitgangspunten, doen we een voorzet voor deze keuzes. Daarbij wensen we te benadrukken dat de uiteindelijke keuze een bestuurlijke afweging is.

6.1 Toetsing uitgangspunten

In deze paragraaf gaan we in op de vraag in hoeverre de huidige tarieven voor sportaccommodaties in Gorinchem voldoen aan de uitgangspunten die de gemeente heeft gesteld voor het gewenste nieuwe tariefstelsel. We bespreken de uitgangspunten die in de inleiding benoemd zijn.

Uitgangspunten helderheid en uniformiteit:

- *De tariefstructuur is transparant, eenduidig en eenvoudig te implementeren en uit te voeren;*
- *kent een uniforme systematiek op basis van heldere uitgangspunten;*
- *geeft voldoende inzicht in kostprijs en (indirecte) subsidie voor zowel gemeente als huurder.*

De huurders van sportaccommodaties in Gorinchem kunnen achterhalen waarom hun tarief de hoogte heeft die zij betalen. De uitgangspunten (totale kostprijs over diverse dezelfde accommodaties in relatie tot de totale inkomsten van gebruikmakende verenigingen) zijn helder en laten weinig ruimte voor discussie. Dit geldt tevens voor de doorgevoerde indexering sinds de vaststelling van de tarieven in 2008.

Met een duidelijk onderbouwing bij het tariefstelsel is de gemeente Gorinchem als gemeente overigens een positieve uitzondering. Veel gemeenten beperken zich tot het indexeren van bestaande tarieven zonder kritisch te kijken naar de grondslagen van deze tarieven of deze ter discussie te stellen.

Op het gebied van eenduidigheid en uniformiteit scoort de gemeente slechts de helft van de punten. Hoewel alle gebruikers van sporthallen weten dat ze gelijk behandeld worden, wordt in de onderbouwing van de tarieven niet uitgelegd waarom de accommodatiekosten voor binnensportverenigingen per lid substantieel groter zijn dan bij de buitensportverenigingen. Het is verder een feit dat de tarieven voor de binnensport in vergelijking met de benchmark relatief hoog zijn en verenigingen hier ook onvrede over uiten.

Binnen de huidige tarievenstructuur kan het inzicht in de totale kostprijs en indirecte subsidie worden verbeterd door hierover te communiceren. Zo kan in de jaarlijkse brief aan de buitensportverenigingen over het (geïndexeerde) huurtarief voor het nieuwe jaar, tegelijk worden vermeld wat de totale kosten zijn en wat de gemeente (indirect) nog bijdraagt aan de exploitatie van de sportvelden.

Maatschappelijk en efficiënt gebruik:

- *De tariefstructuur levert een positieve bijdrage aan sportdeelname en toegankelijkheid sport;*
- *bevordert een efficiënt en multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties;*
- *draagt bij aan breed maatschappelijk gebruik van sportaccommodaties.*

Omdat de tariefstructuur expliciet benoemt dat sportaccommodaties onder de kostprijs aangeboden worden, valt te verdedigen dat deze wijze van tarifiering bijdraagt aan sportdeelname en toegankelijkheid van sport. Daar komt bij dat verenigingen niet boven de 100 euro per lid aan accommodatiekosten kwijt mogen zijn. Boven die grens komen ze in aanmerking voor huurcompensatie. Wel dient vermeld dat deze huurcompensatie onbedoeld inefficiënt gebruik van sportruimte in de hand kan werken en beter op een andere wijze vorm kan krijgen.

Door de regeling dat buitensportverenigingen ‘hun’ veld kunnen onderverhuren, waarbij 75 procent van de inkomsten hen ten goede komt, wordt eveneens maatschappelijk gebruik aangemoedigd. Voor binnensport bestaat geen dergelijke regeling, maar voor de binnensport geldt dat specifieke uren worden verhuurd, waardoor op de niet-verhuurde uren maatschappelijke activiteiten een plek kunnen krijgen. Verder is er subsidie beschikbaar die afhankelijk is van jeugdleden en leden met een beperking, waarmee het brede maatschappelijk gebruik nog verder wordt gestimuleerd.

Een maatregel die mogelijk maatschappelijk gebruik wat beperkt is de eis dat sporthallen in zijn geheel verhuurd moeten worden. Hoewel hiermee wordt voorkomen dat restruimte ontstaat als slechts een gedeelte wordt gehuurd, kan het beperkend werken op de keuze om sportruimte te huren. Wanneer een vereniging de hele hal huurt maar slechts een gedeelte gebruikt, blijft die restruimte bestaan. De rekening hiervoor komt dan bij de vereniging te liggen in plaats van bij de verhuurder, en dit kan een reden zijn om niet tot huur over te gaan.

Voor de buitensport valt te verdedigen dat effectief gebruik wordt aangemoedigd omdat maximale bezetting van een veld niet leidt tot een hoger tarief, maar dus wel over meer leden die samen de huurlasten voor het veld dragen. Toch zijn in de huidige tariefstructuur geen prikkels om een veld dat op zondag ongebruikt is, ook te gebruiken. In de praktijk is dit lastig vorm te geven omdat jeugdcompetities van buitensporten doorgaans op zaterdag worden afgewerkt, maar verschillende sportbonden, in het bijzonder de hockeybond, verkennen de mogelijkheden voor jeugdcompetities op zondag. Ook bij de binnensport en bij zwembaden kan geredeneerd worden dat optimaal gebruik maar tot op zekere hoogte wordt gestimuleerd. Verenigingen die qua huurkosten dicht bij de 100 euro per lid zitten, kunnen namelijk kosteloos extra ruimte huren. De gemeente vergoedt namelijk de kosten voor de huur wanneer deze kosten boven de 100 euro per lid uitkomen. Aan deze compensatie zijn geen voorwaarden verbonden ten aanzien van efficiënt gebruik.

Regelgeving

- *De tariefstructuur houdt rekening met de wet Markt en Overheid en ontwikkelingen rondom btw-vrijstelling.*

Door het besluit van de gemeente Gorinchem dat de sportaccommodaties van algemeen belang zijn, voldoet de tariefstructuur aan de wet Markt en Overheid. De btw-vrijstelling van sport die op 1 januari 2019 is ingegaan, betekent dat de beheerkosten toenemen door het verdwijnen van het btw-voordeel. Om dit te compenseren is een landelijke subsidiepot beschikbaar (SPUK en BOSA). Het is echter de vraag of hiermee het gehele misgelopen bedrag vanuit het btw-voordeel kan worden gecompenseerd.

6.2 Conclusies

Een uitgangspunt bij het onderzoek was een uniform tariefstelsel met heldere uitgangspunten. Het huidige tarievenstelsel voldoet hier grotendeels aan. Het is wel van belang dat er een tarief wordt vastgesteld voor een sportzaal en kritisch wordt gekeken hoe de uitgangspunten van het tariefstelsel in de praktijk worden toegepast (o.a. waterveld hockey). Verder bestaan er verschillen in de accommodatiekosten per lid tussen binnensport, buitensport en zwembaden. Deze verschillen zijn grotendeels in lijn met landelijke patronen. Buitensport kent veelal lagere accommodatiekosten voor de leden gerelateerd aan de sportvelden, maar daar moet wel door de vereniging het hogere ozb-tarief betaald worden op de gebouwen. Deze kosten hebben binnensportverenigingen niet. Vandaar dat vooral gespiegeld wordt aan een landelijke benchmark van tarieven om te bepalen of de tarieven aanpassing behoeven. Bij de vergelijking met de landelijke benchmark blijken de tarieven voor de buitensport relatief laag te zijn, terwijl de tarieven voor de binnensport en zwembaden relatief hoog zijn. Bovendien zijn de tarieven voor binnensport en zwemsport ook sterker gestegen sinds 2008 dan de andere sportaccommodaties. De gebruikers betalen meer, maar zijn niet tevredener over de prijs-kwaliteitverhouding dan verenigingen die andere accommodaties huren. Het beoefenen van binnensport of zwemsport vraagt een grotere financiële bijdrage van de leden voor het gebruik van de sportaccommodatie dan bij de buitensport. De gebruikers van de sporthallen geven ook aan de tarieven te hoog te vinden en zien zelfs een bedreiging in het aanbieden van de huidige reguliere sportactiviteiten. Op basis van deze uitkomst en de uitgangspunten uit 6.1 verdient het aanbeveling om de tarieven voor de binnensport en voor de zwemsport te verlagen. Financiële dekking hiervoor, vanuit de gedachte van budgetneutraliteit, dient gezocht te worden in aanpassingen in de subsidieregelingen, terugdringen van beheerkosten, en mogelijk verhoging van tarieven van de buitensport.

Ten aanzien van de subsidieregelingen stellen we voor om de huurcompensatie te laten vervallen en dit budget in te zetten voor een tariefsverlaging. Hiermee vervalt ook de noodzaak om tot huurcompensatie over te gaan. Bij het terugdringen van de beheerkosten liggen mogelijkheden bij sleutelbeheer, zodat in mindere mate beheerders aanwezig hoeven te zijn en zo een kostenbesparing kan worden gerealiseerd. Ook kunnen duurzaamheidsmaatregelen ertoe leiden dat de exploitatiekosten afnemen (bijvoorbeeld minder energiekosten). Deze voordelen kunnen ook aangewend worden om de huurverlaging mogelijk te maken. Wel dient hierbij oog gehouden te worden voor de mogelijke financiële tegenvaller van de afschaffing van het Sportbesluit. Ten tijde van dit onderzoek is het Sportbesluit afgeschaft, waardoor vanaf 2019 geen btw-voordeel meer kan worden gerealiseerd bij het gelegenheid geven tot sportbeoefening. Om de financiële nadelen die uit deze afschaffing voortvloeien op te vangen, heeft het ministerie van VWS 240 miljoen euro beschikbaar gesteld. Dit geld is ondergebracht in twee regelingen (BOSA en SPUK) waar gemeenten, stichtingen en verenigingen aanspraak op kunnen maken. Het is nog onduidelijk hoe dit in de praktijk gaat uitwerken en of hiermee voldoende compensatie wordt geboden voor de organisaties die gebruikmaakten van het Sportbesluit. Dit geldt ook voor de situatie in Gorinchem, waar onduidelijk is of SGS voldoende compensatie kan ontvangen uit deze regelingen. Mocht onvoldoende compensatie ontvangen worden, dan stijgen hiermee indirect de exploitatiekosten voor SGS. Het is gewenst om deze ontwikkelingen nauwgezet te volgen en te bezien hoe eventuele nadelen hiervan kunnen worden ondervangen.

Het financieren vanuit een verhoging van de tarieven van de buitensport, is een complexe aangelegenheid en een politieke afweging. Hieronder gaan we daar nader op in.

De huidige tarieven voor buitensportaccommodaties in Gorinchem zijn relatief laag. De velden van buitensportaccommodaties (met uitzondering van kunstgras voetbal en atletiek) worden (ruim) onder

het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten aangeboden. Wel dient hierbij vermeld dat het verschil met de benchmark zich het meest manifesteert bij hockey, en dan met name voor het waterveld. Drie kwart van het verschil in huurinkomsten van de buitensport tussen Gorinchem en de benchmark is toe te schrijven aan de lagere tarieven voor hockeyvelden. De oorzaak hiervoor is dat andere gemeenten veelal voor hockeyvelden een hoger aandeel van de kosten in rekening brengen dan voor bijvoorbeeld voetbalvelden. Verder geldt dat als verenigingen hogere eisen stellen, bijvoorbeeld een waterveld in plaats van een kunstgrasveld, dat ze hier meer voor moeten betalen. Gemeenten willen niet meer exploitatiekosten krijgen bij het realiseren van deze duurdere accommodatie. In Gorinchem is de basiskwaliteit vastgesteld op een semi-waterveld, maar in de praktijk blijkt echter dat ook voor een waterveld een 15 procent dekkingspercentage wordt gehanteerd op de exploitatiekosten en er geen opslag wordt gehanteerd voor dit duurder type veld dan de gedefinieerde basiskwaliteit.

Doordat het verschil met de benchmark zich vooral toespitst op hockeyvelden, is een algehele verhoging van de tarieven voor de buitensport wellicht niet de meest wenselijke optie, temeer omdat een atletiekbaan en een kunstgrasvoetbalveld boven de benchmark zitten. Daarbij speelt ook mee dat het financiële voordeel bij een redelijk en gefaseerde verhoging beperkt is. Uitgaande van een verhoging van de tarieven met 5 procent of met 10 procent is het financiële voordeel respectievelijk ongeveer 6.000 euro en 12.000 euro. Mocht over worden gegaan tot een tariefsverhoging, dan is het wenselijk om hiermee te wachten tot duidelijkheid is over de mogelijkheden van het verlagen van het ozb-tarief. Buitensportverenigingen betalen voor hun accommodaties nu het hoge ozb-tarief. Door de vaststelling van het nieuwe belastingplan 2019 en het amendement Omtzigt c.s. is het mogelijk om voor sportverenigingen het lagere ozb-tarief te laten gelden. Nu is echter nog veel onduidelijkheid over de reikwijdte en implicaties van deze regeling, waardoor VNG overleg voert met betrokken instanties om meer duidelijkheid hierover te krijgen. Mocht er duidelijkheid zijn over de ozb-verlaging, dan kan hiermee een mogelijkheid ontstaan om in de toekomst de accommodatiekosten voor buitensportverenigingen te verlagen. Wanneer die kosten voor buitensportverenigingen afnemen ontstaat een argument om een tariefsverhoging door te voeren, zodat de huurkosten meer in lijn komen met de uitkomsten uit de benchmark die in dit onderzoek zijn gepresenteerd. Dit zou dan het meest natuurlijke moment zijn om over te gaan tot een algehele tariefsverhoging voor de buitensport.

6.3 Aanbevelingen

Op basis van de tekortkomingen van het oude tariefstelsel, de benchmark met andere gemeenten en de verenigingsbevraging formuleren we hieronder enkele aanbevelingen voor het vormgeven van het nieuwe tariefsysteem.

Uitbreiden tariefsysteem

We adviseren om het tariefsysteem uit te breiden met een tarief voor de sportzaal, die gekoppeld is aan het tarief voor een sporthal. We stellen voor om hier de verhouding van het verenigingstarief uit de benchmark voor te gebruiken om af te leiden wat het basis- en verenigingstarief voor een sportzaal moet zijn. Het ontbreekt aan een tarief voor onderverhuur van een hockeywaterveld dat zich verhoudt tot de exploitatiekosten van dit veld. Het gelijkstellen van dit tarief aan dat van een kunstgrashockeyveld sluit niet aan bij de uitgangspunten die voor de andere velden/banen zijn gehanteerd.

Aanpassen tariefsysteem voor binnensport en zwemsport

Naast het uitbreiden van het tariefsysteem raden we aan om de tarieven voor de binnensport en de zwemsport naar beneden bij te stellen, zodat ze meer in lijn zijn met de uitkomsten van de benchmark. Hiermee wordt ook tegemoet gekomen aan de onvrede van verenigingen over de hoogte van de huidige tarieven. Tariefdifferentiatie in piek- en daluren lijkt weinig kans tot slagen te hebben en wordt niet aangeraden. In het tariefsysteem kan wel een aangepast tarief worden opgenomen voor sleutelbeheer, zodat er geen beheerder aanwezig hoeft te zijn.

Tarieven voor buitensport handhaven

We stellen voor om de tarieven voor de buitensport momenteel te handhaven. De actualisatie zorgt voor marginale verschuivingen en behoeft daarom geen directe actie. Een eventuele verhoging voor de buitensport kan vorm krijgen als door het lage ozb-tarief via een andere weg de kosten voor de buitensport afnemen. Dat zou een natuurlijk moment zijn om de actualisatie en mogelijke aanvullende verhoging van de buitensporttarieven in werking te laten treden. Daarnaast raden we de gemeente aan om de uitgangspunten voor de basiskwaliteit van buitensportvelden consequent toe te passen en aan dit onderwerp aandacht te besteden tijdens de geplande evaluatie van de 'Beleidsregel aanleg buitensportvelden' in 2019. Tarieven voor onderverhuur kunnen in stand worden gehouden, met dien verstande dat het aanbeveling verdient om een onderbouwd tarief voor een hockeywaterveld toe te voegen en na te denken over een staffelkorting bij het afnemen van meerdere incidentele uren.

Afschaffen huurcompensatie

De subsidie voor huurcompensatie kan komen te vervallen als over wordt gegaan tot een verlaging van de tarieven van de binnensport en de zwemsport. Hiermee ontstaat ook deels financiële dekking voor de tariefsverlaging. Daarnaast neemt het de beperkingen weg die nu gelden voor deze regeling, die deels (onbedoeld) inefficiënt ruimtegebruik in de hand kan werken.

Vinden financiële dekking voor tariefsverlaging

Om tegemoet te komen aan het uitgangspunt voor budgetneutraliteit moet gezocht worden naar mogelijkheden om een eventuele tariefsverlaging bij de binnensport en zwemsport te financieren. Die financiële dekking kan deels gevonden worden in de huidige subsidieregeling voor huurcompensatie. Daarnaast kan getracht worden om de beheerkosten te verlagen. Dit kan door de toepassing van duurzaamheidsmaatregelen waardoor de jaarlijkse beheerkosten naar verwachting afnemen. Een andere mogelijkheid is de beheertaken te beperken en de inzet van beheerders terug te brengen. Bijvoorbeeld door tijdens onderwijsuren geen beheerder in te zetten, zoals bij gemeentelijke gymzalen, en sleutelbeheer voor verenigingen aan te bieden. Hiervoor wordt geadviseerd om het gesprek met SGS aan te gaan om de mogelijkheden te verkennen, daarbij ook in beeld houdend hoe de afschaffing van het Sportbesluit uitwerkt voor de beheerkosten van SGS. Een financiële dekking door een verhoging van de buitensporttarieven raden we op dit moment niet aan. Het is beter om als daarvoor geopteerd wordt, dit te verbinden met een verlaging van het ozb-tarief voor de buitensportverenigingen.

Bijlagen

Uitwerkingen open antwoorden bij kansen van tariefverlaging

Zeer tevreden (1): geen antwoord

Tevreden (6 van de 10 zien kansen):

- Meer uren kunnen huren dus meer bewegen
- Meer financiën voor onderhoud van eigen accommodatie
- Het budget wat hierdoor "over blijft" zal voornamelijk worden gebruikt voor trainingsdoeleinden. De jeugd wordt nu grotendeels gefaciliteerd. Dit willen we graag uitgebreid zien naar de 55+ groep en (in mindere mate) naar de overige senioren.
- Zoals eerder aangegeven, als we dat vrijwilliger-technisch kunnen invullen, de groepen 2x per week laten trainen i.p.v. 1x per week.
- Waarschijnlijk zal er dan bij onze vereniging meer financiële armslag komen vanwege de nu lage contributie
- We zouden het beschikbare budget kunnen inzetten om een gevarieerder sportaanbod te bieden zodat we onze maatschappelijke functie nog beter kunnen invullen.

Neutraal (6 van de 6 zien kansen):

- toename van leden. Door lagere huur kan de contributie gelijk blijven of zelfs lager. Hierdoor meer kans dat mensen lid worden/blijven. Hierdoor kan de vereniging ook andere activiteiten buiten het badminton bieden, vooral met name voor de jeugd (toernooien, uitjes)
- Meer trainingsuren afnemen
- meer financiële armslag voor de club om activiteiten te ontplooiën en bijvoorbeeld onze website te verbeteren en een betere PR te kunnen bedrijven
- Meer leden. Meer trainen voor alle team's. Gezonder vereniging.
- Een betere exploitatie en meer investeren in de kwaliteit van het terrein. Hoewel wij vinden, dat de gemeente dat hoort te doen.
- Meer sportaanbod en meer aanbod voor maatschappelijke activiteiten

Ontevreden (5 van de 5 zien kansen):

- uitbreiden activiteiten, met kans op meer leden
- Verdere ontwikkeling van zaalhockey.
- Extra trainingsmogelijkheden, extra toernooimogelijkheden, mogelijkheden om rolstoelbasketball en G-basketball te organiseren, goedkopere contributies dus de basketballsport voor meer potentiële leden toegankelijk.
- Meer aanbod van lessen en meer geld voor maatschappelijke activiteiten en evenementen. Daarnaast kan contributie omlaag, waardoor vereniging kan groeien en betaalbaar blijft voor iedereen.
- Meer ruimte voor noodzakelijke verbeteringen aan clubhuis (verrotte kozijnen, slechte warmwatervoorziening, pand is 40 jaar oud en zeer gedateerd. We moeten een omvangrijke renovatie (of nieuwbouw) realiseren. We hebben wel wat eigen middelen, maar komen flink tekort.....

Uitwerkingen open antwoorden bij bedreigingen van tariefverhoging

Zeer tevreden (1): geen antwoord

Tevreden (4 van de 10 zien bedreigingen):

- Vanwaar deze vraag? Waarom zouden er hogere huurtarieven moeten komen? Om de kwaliteit te verbeteren? Die is naar onze mening goed. Beheerder met EHBO aanwezig, materialen in orde en indien kapot, tijdige vervanging of reparatie. Meer wensen we niet.
- Zoude we ons niet financieel kunnen veroorloven
- geen idee
- Minder financiën voor onderhoud van eigen accommodatie.
- Trainingsfaciliteiten zullen beperkt blijven en op den duur zal het gaan leiden tot verhoging van de basiscontributie naar de leden.
- Een eventuele verhoging van de huurtarieven leidt naar verwachting tot een hogere contributie voor leden. En wij zijn al een van de duurste voetbalverenigingen in de regio Gorinchem. Dat zou dus tot verlies aan leden kunnen leiden.

Neutraal (6 van de 6 zien bedreigingen):

- afname leden, als de huur omhoog gaat, moet de contributie omhoog. Hierdoor meer kans dat mensen gaan afhaken.
- Financieel probleem voor de vereniging
- Als daar voldoende tegenover staat een besparing op ander gebied.
- Minder sportaanbod
- dan zal de club zich moeten beraden naar andere accommodatie om te zien of samen te gaan met andere duikclubs. Dat zal mogelijk het vertrek van OSCG uit Gorinchem betekenen!
- Niet meer trainen alleen wedstrijden spelen. Geen leden meer aannemen hebben dan niks te bieden. Lager niveau spelen zie Jogadores trainen al.2 jaar niet ivm geen budget.

Ontevreden (5 van de 5 zien bedreigingen):

- einde van de club
- De keuze voor een eigen blaashal komt dan steeds dichterbij. Mede ook gezien we als vereniging slechte uren toebedeeld krijgen.
- Hogere contributies, extra verloop leden i.v.m. hogere kosten.
- Krimp van de vereniging. Alleen voor kleine groep welgestelden toegankelijk.
- Geen nieuwbouw van clubhuis, en nog minder middelen voor vrijwilligersvergoedingen. Het liefst zouden we ervaren atletiek-trainers aantrekken, maar dit zit er financieel niet in.

Uitwerkingen open antwoorden bij gewenste aandachtspunten voor grondslagen nieuw tariefstelsel

Binnensportverenigingen (10):

- geen idee.
- Dat alle binnensportverenigingen gelijk behandeld worden.
- Concurrerend tarief t.o.v. omliggende gemeenten met vergelijkbare accommodaties, faciliteiten die er geboden worden, grootgebruikerskorting, geen verplichting minimale uren en veldafname.
- De binnensport verenigingen die géén eigen kantine hebben, moeilijke reclameborden (etc) kunnen plaatsen.

- De toegankelijkheid van sport moet gegarandeerd worden. Als gymnastiekvereniging hebben we faciliteiten nodig voor de wedstrijdgroepen omdat uit die wedstrijdgroepen de leiding en vrijwilligers voortkomen. Als er dus geen goede gymnsportfaciliteiten zijn (zoals een turnhal) is de gymnsport slechts toegankelijk en interessant voor recreanten (basisschooljeugd en ouderen). Het gevaar bestaat dan dat de leiding opdroogt en dus de vereniging ophoudt te bestaan. Tevens ontkomen we niet aan een goede opleiding van trainers waardoor bij ons kosten hoger zijn. Nu wordt gymnastiek nog te veel over 1 kam geschoren met balsporten. Voor die balsporten zijn slechts weinig materiaalinvesteringen nodig in verhouding met de kosten voor aanschaf turntoestellen en specifieke opstellingen. Inmiddels is voor de buitensporten geïnvesteerd in de kunstgrasvelden. Voor de gym/turnsport wordt die uniciteit nog niet gezien en dus ook nog niet in geïnvesteerd. We zijn nu door gemeenschappelijk gebruik van zalen, te veel tijd kwijt aan op- en afbouw toestellen en daardoor hebben we ook te maken met versnelde slijtage en hoge kosten. Ook hebben we andere voorzieningen nodig (zoals putten) in algemene sporthallen welke nu niet voorhanden zijn en waardoor deze sporthallen niet beschikbaar voor ons zijn. Slechts de Oosterbliek is geschikt, maar door de populariteit eigenlijk voor ons niet te boeken (reeds bezet door andere verenigingen). Idealiter zal de gemeente moeten nagaan welke sporten zij willen bieden voor hun inwoners en luisteren naar welke voorzieningen daarvoor nodig zijn om die sporten uit te kunnen voeren. De eisen van de bonden zijn niet meer die van 30 - 50 jaar geleden en zijn niet gelijk aan de eisen die gesteld worden aan het bewegingsonderwijs. Dit vergt aanpassingen aan bestaande sporthallen en bouw van een sportzaal en voor de gym/turnsport een turnzaal. Als er kwalitatieve, goed geoutilleerde en over de stad verspreide accommodaties zijn, is de verhuur flexibeler, zijn verenigingen tot meer bereid. Bij de huidige kwaliteit, inrichting en inflexibiliteit zijn prijzen te hoog. Als hier nog vragen over zijn, lichten we deze graag toe!
- Kostprijs
- Locatie, oppervlakte van de zaal, ouderdom van de sporthal en in hoeverre er in de tussenliggende periode renovatie heeft plaatsgevonden, welke faciliteiten er bij de sporthal aanwezig zijn
- Prijsverschil in commercieel belang en als je als sportvereniging gaat huren binnen je gemeente. Zie Alblaserdam mooi voorbeeld.

Buitensportverenigingen (10)

- Sporten moet voor de burgers betaalbaar zijn. Nu is de kwaliteit van het sportaanbod van met name binnensport onder druk doordat de tarieven de begroting onderuit trekken. De rekening hiervan komt uiteindelijk bij leden terecht. Prijs mag geen belemmering zijn om te gaan sporten. Dat dreigt het nu wel te worden. Wij hebben bovengemiddelde prijzen tov andere sporten. Desalniettemin is onze begroting nu al zo onder druk dat we geen gekwalificeerde trainers kunnen betalen voor alle teams. En dat terwijl 25% vd begroting al uit sponsoring, subsidies en acties moet komen. Daardoor is overleven elk jaar onzeker. Deze nijpende financiële basis remt ook ontwikkeling / vernieuwing. We moeten uit die spiraal komen.
- Gedifferentieerde tarieven per uur. Dus een lager tarief voor niet prime-time uren (voor 18.00 en na 21.00) en een hoger tarief voor prime-time uren (tussen 18.00-21.00).
- Aantrekkelijker, lager tarief op trainingsavonden
- De ethnisch achtergrond. Dit bepaald het financiële plaatje van de vereniging.
- Commerciele verhuur van velden, accommodatie, maar ook kantine e.d.
- de draagkracht van de leden. met name jongeren zouden goedkoper uit mogen zijn.
- De mate van intensiviteit van het gebruik van de accommodatie.

- Draagkracht/aantal leden/
- Naast het feit dat er naar de maatschappelijke functie van de vereniging in brede zin dient te worden gekeken, is het o.i. ook wenselijk om te kijken hoe een vereniging omgaat met beschikbare middelen. Is er sprake van een amateurvereniging of vindt er een vorm van financiële beloning van een beperkt deel van de leden plaats?

